

Η ειδική ποινική δικαιοδοσία του άρθρου 86 του Συντάγματος ως λειτουργικό δικονομικό «προνόμιο» κατά το άρθρο 29 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 και ως όριο της δικαιοδοσίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

Υπεροχή ή εφαρμογή του Ενωσιακού Δικαίου;

Ιωάννης Κ. Μοροζίνης

Επ. Καθηγητής Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικονομίας,
Νομική Σχολή ΕΚΠΑ

I. Εισαγωγή: Η από 16.06.2025 απόφαση του Μόνιμου Τμήματος¹

Λόγω της επικαιρότητας αναπτύχθηκε μια πλούσια νομική φιλολογία² γύρω από το ζήτημα αν το Ενωσιακό Δίκαιο, δυνάμει της θεμελιώδους (για το ίδιο) αρχής της υπεροχής, και ειδικότερα ο Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 (του Συμβουλίου της 12ης Οκτωβρίου 2017 «σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας»), επιτρέπει ή επιτάσσει την παράκαμψη του άρθ. 86 του Συντάγματος από τους Έλληνες Ευρωπαίους Εντεταλμένους Εισαγγελείς, όταν ανακύπτει ζήτημα ποινικής ευθύνης υπουργών για αδικήματα που στρέφονται κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τίθεται, δηλαδή, το ερώτημα «αν το άρθρο 86 Σ, σχετικά με την αποκλειστική αρμοδιότητα της Βουλής να κινήσει την ποινική δίωξη, με νομικό χαρακτηρισμό των πράξεων εκ μέρους της –χωρίς τη δυνατότητα παρέμβασης από δικαστικά όργανα– πρέπει εν προκειμένω να παραμεριστεί, όταν πρόκειται για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, βάσει της αρχής της «υπεροχής» (ορθότερα, προτεραιότητας εφαρμογής) του ενωσιακού έναντι του εθνικού (συμπεριλαμβανομένου και του συνταγματικού) δικαίου».³ Κοινό τόπο αποτελεί η επίκληση της Ολ-

1. Παρατίθεται στο τέλος του παρόντος ως παράρτημα στην επίσημη αγγλική γλώσσα.

2. Χαρακτηρίζεται έτσι διότι πρόκειται περί αρθρογραφίας στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο και σε νομικές ενημερωτικές ιστοσελίδες, όχι περί αμιγώς επιστημονικής βιβλιογραφίας ή αρθρογραφίας.

3. Παπαδοπούλου, Ποινική ευθύνη υπουργών και Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, www.constitutionalism.gr (12.01.2026).

ΣτΕ 1918/2025,⁴ με την οποία κρίθηκε ότι η αρχή της υπεροχής του Ενωσιακού Δικαίου θέτει εκποδόν το σαφές γράμμα του άρθ. 16 του Συντάγματος, που ρητώς απαγορεύει την ίδρυση ιδιωτικών φορέων παροχής ανώτατης εκπαίδευσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης αποτελεσματικότητα των κανόνων δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁵ Στο πλαίσιο αυτό εκφράζονται, ως επί το πλείστον, επαμφοτερίζουσες θέσεις, όπως:

«Έχουν γραφτεί αρκετά, μάλλον βεβιασμένα, για το τι μέλλει γενέσθαι σε υποθέσεις τις οποίες ερευνούν σήμερα οι Ευρωπαίοι εισαγγελείς. Τα νερά είναι αχαρτογράφητα. Πυξίδα αποτελεί η θεμελιώδης ευρωπαϊκή αρχή της καλόπιστης συνεργασίας. Δεν βλέπω πιθανό –παρότι διαθέτει, όπως είδαμε, νομικά περιθώρια– η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία να παρακάμψει τη Βουλή ασκώντας ευθέως δίωξη. Η πιθανότερη εκδοχή είναι να απευθυνθεί στο ελληνικό Κοινοβούλιο, συνδυάζοντας την ευχέρεια που της παρέχει ο κανονισμός με τις ειδικότερες διατάξεις του ελληνικού Συντάγματος. Το καθήκον καλόπιστης συνεργασίας επιβάλλει τότε στη Βουλή να εξετάσει τον φάκελο με τη δέουσα σοβαρότητα και όχι ως αντικείμενο πολιτικής αντιπαράθεσης. Εάν αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη θα χρειαστεί στέρεη νομική αιτιολογία, χωρίς να είναι σίγουρο ότι η ιστορία θα τελειώσει εκεί από τη σκοπιά του ευρωπαϊκού δικαίου. Τα νερά είναι αχαρτογράφητα, είπαμε» [Δελλής, Ευθύνη υπουργών και ευρωπαϊκό δίκαιο, Η Καθημερινή, 28.12.2025].⁶

«Μετά την έκδοση της απόφασης του ΣτΕ για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και την ερμηνευτική παράκαμψη του άρθ. 16 Συντ. με αναγωγή στο ενωσιακό δίκαιο, αναπτύσσεται αντίστοιχος προβληματισμός και για το άρθ. 86 Συντ. σε σχέση με υποθέσεις αρμοδιότητας της ΕυρΕισ. Διατυπώνεται δηλαδή η σκέψη μήπως το ενωσιακό δίκαιο θα πρέπει να έχει και εδώ το προβάδισμα έναντι του Συντάγματος αναφορικά με αξιόποινες πράξεις που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ, έτσι ώστε, αν η έρευνα εντοπίσει ευθύνες υπουργών, να μπορεί η ΕυρΕισ να ασκήσει η ίδια δίωξη, παρά τη σχετική αρνητική στάση της Βουλής. Όπως σωστά επισημαίνει ο συνάδελφος Γ. Δελλής (Καθημερινή, 28.12.25), εν προκειμένω «τα νερά είναι αχαρτογράφητα». Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, πάντως, δεν έχει προχωρήσει μέχρι στιγμής σ' ένα τέτοιο βήμα, το οποίο και θα ήταν πολλαπλά προβληματικό, μεταξύ άλλων θα οδηγούσε σε μερική κατάλυση του άρθ. 86 (που εξάλλου, σε κάποιον βαθμό, συμβαδίζει με την πρόβλεψη του άρθ. 29 του Κανονισμού)» [Καραμπατζός, Ώρα ευθύνης υπουργών και πολιτικού συστήματος, Το Βήμα της Κυριακής, 18.01.2026].⁷

4. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

5. Για τη σημασία της όσον αφορά το Συνταγματικό Δίκαιο. βλ. αναλυτικά Παπασπύρου, Σύμφωνη ερμηνεία και προδικαστική παραπομπή (ζητήματα μεθοδολογίας και δικονομίας του ευρωπαϊκού συνταγματικού χώρου), ΕφημΔΔ 2025, 543 επ.

6. Ευθύνη υπουργών και ευρωπαϊκό δίκαιο | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, <https://www.kathimerini.gr/opinion/563995873/eythyni-ypourgon-kai-eyropaiko-dikaio/>.

7. Ώρα ευθύνης υπουργών και πολιτικού συστήματος | Αντώνης Καραμπατζός, <https://www.antoniskarampatzos.com/>

«Κατ' αποτέλεσμα, το ΔΕΕ –αν η υπόθεση φτάσει σε εκείνο μετά από προσφυγή της Επιτροπής– θα πρέπει να προβεί σε λειτουργική στάθμιση, καθώς το ά.29 Καν.2017/1939, αν αναγνωστεί σε συνδυασμό με τα άρθρα 5§6 αυτού, 4§3 ΣΕΕ και 325 ΣΛΕΕ, δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως λευκή επιταγή διατήρησης εθνικών μηχανισμών που οδηγούν σε πλήρη ματαίωση της δίωξης χωρίς να έχει παρεμβληθεί δικαστικό όργανο. Επίσης, δεν μπορεί να θεωρηθεί στοιχείο της απρόσβλητης από το δίκαιο της ΕΕ «εθνικής ταυτότητας» (ά.4§2 ΣΕΕ) η δυνατότητα της Βουλής να αποκλείει εντελώς τη δικαστική εξουσία, με βάση απλώς την αρχή της πλειοψηφίας στη Βουλή, όταν μάλιστα αυτό ισχύει για μια μικρή ομάδα ανθρώπων (νυν και πρώην υπουργούς) και μόνον.» [Παπαδοπούλου, Ποινική ευθύνη υπουργών και Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, www.constitutionalism.gr (12.01.2026) και Το Βήμα, 21.12.2025].⁸

«Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας ευνοεί ως κατευθυντήρια αρχή την παραπομπή υποθέσεων, κατά το μέρος που αφορούν υπουργό και διάπραξη υπουργικού αδικήματος, στη Βουλή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Κατά τούτο, δεν τίθεται ζήτημα σύγκρουσης του εθνικού δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης, εφόσον όμως η Βουλή διασφαλίζει εμπράκτως την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης (δηλαδή καλόπιστη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, αιτιολογημένο πόρισμα, και άσκηση δίωξης εφόσον συντρέχουν οι σχετικοί όροι). Αυτή η λύση είναι η πλέον σόφρων και αποφεύγει περιττές εντάσεις. Και αυτό διότι αν αυτές ανακύψουν, ο Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας έχει προτεραιότητα έναντι των εθνικών νόμων, περιλαμβανομένου του Συντάγματος. Εδώ πρέπει να διευκρινισθεί ότι αρμόδια δικαστήρια είναι τα εθνικά, δηλαδή το Ειδικό Δικαστήριο και το Δικαστικό Συμβούλιο του άρθρου 86 του Συντάγματος. Όμως, αυτά υποχρεούνται, αν τεθεί ζήτημα ερμηνείας ή κύρους του Κανονισμού ή πράξεων της Εισαγγελίας, εφόσον θεμελιώνεται άμεσα στον Κανονισμό, να απευθύνουν προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ένωσης, αποκλειστικά αρμόδιο να αποφανθεί» [Παπασπύρου, Τα δύο άρθρα 86, www.constitutionalism.gr (23.01.2026) και Παραπολιτικά, 20.12.2025].⁹

arthrografia-ston-typo/%CF%8E%CF%81%CE%B1-%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CF%8E%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CF%83%CF%85/.

8. Ποινική ευθύνη υπουργών και Ευρωπαϊκή Εισαγγελία - [constitutionalism.gr](http://www.constitutionalism.gr), <https://www.constitutionalism.gr/poiniki-efthyni-ypourgon-kai-evropaiki-eisangelia/>.

9. Τα δύο άρθρα 86 - [constitutionalism.gr](http://www.constitutionalism.gr), <https://www.constitutionalism.gr/ta-dyo-arthra-86/>. Ο συγγραφέας σημειώνει στο τέλος: «Κατά το άρθρο 29 παρ. 1 του Κανονισμού, σε περίπτωση προνομίου ή ασυλίας βάσει του εθνικού δικαίου, υποβάλλεται αίτημα άρσης σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο. Τα ζητήματα αυτά δεν εξετάζονται στο παρόν κείμενο – θα αναπτυχθούν σε ερμηνευτικό σχολιασμό του άρθρου 86Σ. Σημειώνεται πάντως ότι η έννοια της ασυλίας και του προνομίου είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης, ενώ το εθνικό δίκαιο ορίζει τις περιπτώσεις εφαρμογής, και μάλιστα κατά τρόπο που α) συνάδει με τον Κανονισμό (π.χ. θεσπίζοντας διαδικασία άρσης) και β) δεν αποκλείει αναγκαία προκαταρκτικά μέτρα έρευνας (που δεν θίγουν το πρόσωπο του φορέα της ασυλίας)».

Μεμονωμένα διατυπώθηκε, μάλιστα, και η προτροπή: «Οι Ευρωπαίοι Εισαγγελείς όχι μόνο μπορούν, αλλά και οφείλουν πλέον να προανακρίνουν, να ανακρίνουν και να παραπέμπουν μέλη της ελληνικής κυβέρνησης χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το άρθρο 86, το οποίο, με την παραπάνω νομολογία του, πέταξε στην κάλαθο των αχρήστων το ίδιο το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας» (Γιακουμάκης, Από το άρθρο 16 στο άρθρο 86, Dnews, 05.01.2026).¹⁰

Όλες οι ως άνω απόψεις δεν λαμβάνουν, μάλλον, υπόψη τους ότι η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία έχει ήδη, διά του αρμοδίου κεντρικού οργάνου της, ρητώς λάβει θέση επί του θέματος, η οποία δεν φαίνεται μέχρι τούδε να έχει καταστεί ευρύτερα γνωστή. Με την από 16.06.2025 απόφασή του, το 10ο Μόνιμο Τμήμα¹¹ υιοθέτησε την από 12.06.2025 πρόταση των επιληφθεισών Ευρωπαϊκών Εντεταλμένων Εισαγγελέων και αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 34 § 1 του Κανονισμού 2017/1939¹² (αναλόγως εφαρμοζόμενο) σε συνδ. με το άρθρο 57 του Κανονισμού Διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας¹³ (2023/C 181/01), την παραπομπή της υπόθεσης διασπάθισης ενωσιακών κονδυλίων μέσω αγροτικών επιδοτήσεων από τον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.ΠΕ., κατά το σκέλος αυτής που αφορά δύο διατελέσαντες υπουργούς, στις αρμόδιες εθνικές αρχές λόγω αναρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Η κατ' εφαρμογή του άρθ. 34 § 1 του Κανονισμού (ΕΕ)

10. Από το άρθρο 16 στο άρθρο 86 - Dnews, <https://www.dnews.gr/eidhseis/opinion/565240/apo-to-arthro-16-sto-arthro-86>.

11. Για τον ρόλο του Μόνιμου Τμήματος ως κεντρικού οργάνου στο σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (άρθ. 10 Κανονισμού [ΕΕ] 2017/1939) με αρμοδιότητες που προσιδιάζουν σε εκείνες του Δικαστικού Συμβουλίου, βλ. ενδεικτικά *Μυλωνόπουλο*, Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο, ³2021, σ. 526 κ.επ.: *Διονυσοπούλου*, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία – Δομή και Αρμοδιότητα, 2023, σ. 16 επ., 108 επ.: *Ζημιανίτη*, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία: Ίδρυση, δομή και διαδικαστικό αποτύπωμα στην εθνική ποινική-οικονομική τάξη, ΠοινΧρ 2022, 6· *Η. Λαγκλή*, Ο Θεσμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (Ουσιαστικό - Δικονομικό Δίκαιο), 2021, σ. 29 επ.

12. Το άρθ. 34 § 1 του Κανονισμού 2017/1939 έχει ως εξής: «1. Όταν από έρευνα που διεξάγει η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αποκαλύπτεται ότι τα υπό έρευνα πραγματικά περιστατικά δεν συνιστούν αξιόποινη πράξη για την οποία είναι αρμόδια η ίδια σύμφωνα με τα άρθρα 22 και 23, το αρμόδιο μόνιμο τμήμα αποφασίζει την παραπομπή της υπόθεσης χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση στις αρμόδιες εθνικές αρχές».

13. Το άρθ. 57 του Κανονισμού Διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας όπως εγκρίθηκε με την απόφαση 3/2020, της 12ης Οκτωβρίου 2020, του συλλογικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την απόφαση 85/2021, της 11ης Αυγούστου 2021, και την απόφαση 26/2022, της 29ης Ιουνίου 2022, του συλλογικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (2023/C 181/01) φέρει τον τίτλο «Παραπομπή υποθέσεων στις εθνικές αρχές» και έχει ως εξής: «1. Σε οποιοδήποτε στάδιο της έρευνας, ο/η επιληφθείς/-είσα Ευρωπαίος/-α εντεταλμένος/-η εισαγγελέας, ο/η εποπτεύων/-ουσα Ευρωπαίος/-α εισαγγελέας ή οποιοδήποτε μέλος του αρμοδίου για την παρακολούθηση μόνιμου τμήματος μπορεί να προτείνει την παραπομπή υπόθεσης στις εθνικές αρχές σύμφωνα με το άρθρο 34 παράγραφοι 1 έως 3 του κανονισμού. 2. Το σχέδιο απόφασης καταχωρίζεται στο σύστημα διαχείρισης υποθέσεων, το οποίο ενημερώνει τα μόνιμα μέλη του μόνιμου τμήματος, τον/την εποπτεύοντα/-ουσα Ευρωπαίο/-α εισαγγελέα και τον/την επιληφθέντα/-είσα Ευρωπαίο/-α εντεταλμένο/-η εισαγγελέα. 3. Εάν η αρμόδια εθνική αρχή αποφασίσει να αναλάβει την υπόθεση ή εάν η παραπομπή βασίζεται στο άρθρο 34 παράγραφος 1 του κανονισμού, ο/η Ευρωπαίος/-α εντεταλμένος/-η εισαγγελέας διαβιβάζει τη δικογραφία χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. 4. Σε περιπτώσεις στις οποίες η παραπομπή βασίζεται στο άρθρο 34 παράγραφοι 2 και 3 του κανονισμού και η αρμόδια εθνική αρχή δεν αναλαμβάνει την υπόθεση ή δεν απαντά εντός 30 ημερών από την παραλαβή της απόφασης παραπομπής, ο/η Ευρωπαίος/-α εντεταλμένος/-η εισαγγελέας συνεχίζει την έρευνα ή προβαίνει στην εφαρμογή του άρθρου 56».

2017/1939 σε συνδ. με το άρθ. 57 του Κανονισμού Διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας «*περίπτωση της παραπομπής της υπόθεσης στις εθνικές αρχές (referral), όταν συντρέχουν νομικοί λόγοι (μη στοιχειοθέτηση αξιόποινης πράξης αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας)*» συνιστά μια από τις διαδικαστικές οδούς οριστικής περάτωσης της έρευνάς της με δεσμευτική απόφαση που λαμβάνεται «*στο κεντρικό σκέλος του ευρωπαϊκού δικαστικού οργάνου (Μόνιμα Τμήματα)*».¹⁴ Μετά την «οριστική περάτωση της υπόθεσης» διά της διαβιβάσεώς της κατά το άρθ. 34 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 στις εθνικές αρχές, επειδή δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για την άσκηση της αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, παύουν οι εξουσίες και τα καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στο έδαφος του κράτους-μέλους.¹⁵ Η συγκεκριμένη απόφαση του Μονίμου Τμήματος για περάτωση της έρευνας με παραπομπή στις εθνικές αρχές κατ' άρθ. 34 του Κανονισμού δεν υπόκειται, μάλιστα, στον δικαστικό έλεγχο από τις εθνικές αρχές, σύμφωνα με το άρθ. 42 § 1 του Κανονισμού.¹⁶

Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, λοιπόν, διά του αρμοδίου κεντρικού οργάνου της και κατόπιν σχετικής προτάσεως των Ελλήνων Ευρωπαίων Εντεταλμένων Εισαγγελέων (Εφετών), προέβη εν προκειμένω στον χωρισμό της δικογραφίας για τους διατελέσαντες Υπουργούς, κηρύσσοντας εαυτήν καθ' ύλην αναρμόδια (ως στερούμενη δικαιοδοσίας) να συνεχίσει τη διεξαγωγή της έρευνας για τα πρόσωπα που υπάγονται στην ειδική ποινική δικαιοδοσία την οποία καθιδρύει το ελληνικό Σύνταγμα και παρέπεμψε την υπόθεση αμελλητί στη μόνη αρμόδια κατά το άρθρο 86 του Συντάγματος Ελληνική Βουλή. Έπραξε, δηλαδή, ερμηνεύοντας και εφαρμόζοντας τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1939, ακριβώς όπως πράττουν οι ελληνικές δικαστικές αρχές σε αντίστοιχες περιπτώσεις κατ' εφαρμογή του εθνικού δικαίου (πρβλ. άρθ. 4 §§ 3,4 Ν. 3126/2003), κατά το οποίο αυτός που διενεργεί την έρευνα «*περιορίζεται στην έκθεση των πραγματικών περιστατικών χωρίς χαρακτηρισμό του εγκλήματος, σταματά την έρευνα στο σημείο που προκύπτουν τα στοιχεία και διαβιβάζει τον φάκελο στη Βουλή*».¹⁷ Επομένως, κρίθηκε ότι η συντρέχουσα¹⁸ αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εξικνείται μέχρι του σημείου που ενεργοποιείται το άρθ. 86 Συντ., ότε και παύει πλέον να υφίσταται, λόγω της αποκλειστικής ειδικής

14. Ζημιανίτης, ΠοινΧρ 2022, 7 κ.επ.: Τσόλκα, Λειτουργικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και «δικαστικός έλεγχος», κατ' άρθρο 42 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, ΠοινΧρ 2022, 22, 26· Δαγκλής, Ο Θεσμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, σ. 65· Μπορμάς, Ερμηνευτικοί προβληματισμοί για τον προσδιορισμό των διαδικαστικών αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας με βάση τον Κανονισμό 2017/1939, ΠοινΔικ 2023, 821 κ.επ. Βλ. και σκ. 48 του προοιμίου του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939.

15. Τσόλκα, ΠοινΧρ 2022, 22, 26.

16. Τσόλκα, ΠοινΧρ 2022, 33.

17. Παντελής, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, ⁵2020, σ. 404.

18. Βλ. αναλυτικά Διονυσοπούλου, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σ. 114 επ.: Ζημιανίτη, ΠοινΧρ 2022, 6· Τσόλκα, ΠοινΧρ 2022, 22· Δαγκλής, Ο Θεσμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, σ. 43 επ. Για την κατά γενικό κανόνα προτεραιότητα της αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στο πλαίσιο της συντρέχουσας αρμοδιότητάς της με τις εθνικές αρχές, βλ. σκ. 58 του προοιμίου του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939.

ποινικής δικαιοδοσίας που προβλέπει τούτο. Μετά ταύτα, ζήτημα «καλόπιστης συνεργασίας» δεν τίθεται. Μόνη και αποκλειστική αρμόδια να διεξαγάγει την προκαταρκτική εξέταση και να κινήσει την ποινική δίωξη είναι εφεξής η Βουλή. Ως εκ τούτου, υφίσταται πλέον αντικείμενο για έναν πρώτο, αμιγώς επιστημονικό σχολιασμό από ποινικοδικονομικής απόψεως, ο οποίος επιχειρείται (χωρίς αξιώσεις πληρότητας) στις γραμμές που ακολουθούν.

II. Προκείμενες

Για τη δογματική προσέγγιση του ζητήματος, πρέπει να τεθούν τρεις αφηρητικές προκείμενες:

Πρώτον, η προϊούσα τάση για ερμηνευτική παράκαμψη του γραπτού, τυπικού και αυστηρού εθνικού Συντάγματος με έρεισμα ή υπό το πρόσχημα της αρχής της υπεροχής (ή προτεραιότητας) του Ενωσιακού Δικαίου συναντά το όριο της στις διατάξεις του Συντάγματος που άπτονται του ουσιαστικού και του δικονομικού Ποινικού Δικαίου. Η επίκληση της απόφασης του ΣτΕ για την ερμηνευτική παράκαμψη του σαφούς γράμματος του άρθ. 16 του Συντ. προς τον σκοπό άρσης του κωλύματος για την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων στην Ελλάδα, δηλαδή η άρση του εθνικού περιορισμού ενός δικαιώματος που παρέχεται από το Ενωσιακό Δίκαιο, είναι μη συγκρίσιμη περίπτωση, καθότι απολύτως ανόμοια και δη αντίθετη με την άρση του κωλύματος περιορισμού ατομικών δικαιωμάτων, δηλαδή ενός περιορισμού των περιορισμών ατομικών δικαιωμάτων (Schranken Schranken) διά της διενέργειας ανακριτικών πράξεων και της λήψεως μέτρων δικονομικού καταναγκασμού.¹⁹ Στην με περίπτωση που κρίθηκε από την ΟλΣτΕ 1918/2025, τέθηκε εκποδών εθνικός περιορισμός δικαιώματος που παρεχόταν από το Ενωσιακό Δίκαιο με διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του ενωσιακού δικαιώματος, ενώ στην προκείμενη συζητείται, αντίθετα, η άρση περιορισμού περιορισμών ατομικών δικαιωμάτων, ήτοι η διεύρυνση περιορισμών ατομικών δικαιωμάτων –τέτοιτοι είναι οι ανακριτικές πράξεις και όλα τα επαχθή δικονομικά μέτρα– προς την κατεύθυνση που απαγορεύεται από το άρθ. 86 Συντ. Όριο περιορισμών ατομικών δικαιωμάτων μπορεί να συνιστά και η πρόβλεψη συγκεκριμένης διαδικασίας.²⁰

Η άρση των περιορισμών σε δικαιώματα που κατοχυρώνει το Ενωσιακό Δίκαιο δεν είναι, συνεπώς, a priori συγκρίσιμη περίπτωση με την άρση κωλυμάτων για τους περιορισμούς θεμελιωδών δικαιωμάτων, τους οποίους συνεπάγεται η διεξαγωγή οποιασδήποτε ποινικής

19. Βλ. για τους περιορισμούς των περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων, λ.χ. Λαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα, 42012, πλαγιάρ. 299 επ.· Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, σ. 486.

20. Λαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, πλαγιάρ. 299.

έρευνας, πολλώ δε μάλλον διότι τα δικαιώματα αυτά κατοχυρώνονται στο ίδιο το πρωτογενές Ενωσιακό Δίκαιο, και συγκεκριμένα στον ΧΘΔΕΕ (βλ. ιδίως άρθ. 1,6,7,8,17,45,47 επ.).²¹ Ίση μεταχείριση προσήκει μόνον στις όμοιες περιπτώσεις-καταστάσεις. Ο παραλληλισμός με την υπόθεση των ιδιωτικών πανεπιστημίων είναι άστοχος και βεβιασμένος. Οι κανόνες του ουσιαστικού και του δικονομικού Ποινικού Δικαίου (τέτοιοι είναι τόσο εκείνοι που περιλαμβάνει ο Κανονισμός 2017/1939 όσο και εκείνοι στους οποίους προσδίδει συνταγματική τυπική ισχύ το άρθ. 86 Συντ.) ήταν, είναι και θα είναι, πάντοτε, μια ξεχωριστή κατηγορία, διότι, ανεξαρτήτως της ένταξής τους στο ουσιαστικό ή το δικονομικό δίκαιο, προστατεύουν θεμελιώδη δικαιώματα (έναντι αυθαίρετων ή νόμιμων περιορισμών τους).²² Α limine, ούτε (πρέπει να) συγκρίνονται ούτε ανήκουν στην ίδια κατηγορία με τους κανόνες που αφορούν λ.χ. την αναγνώριση δικαιώματος επαγγελματικής εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών ιδιωτικής ανώτατης εκπαίδευσης.

Δεύτερον, η αρχή της υπεροχής (ή προτεραιότητας) είναι κανόνας επίλυσης συγκρούσεων μεταξύ κανόνων του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου.²³ Η επίκλησή της προϋποθέτει διαπίστωση ότι πράγματι συντρέχει τέτοια σύγκρουση. Της δε επικλήσεως της αρχής της υπεροχής προηγείται η ερμηνεία και εφαρμογή του Ενωσιακού και του Εθνικού Δικαίου. Μόνον αν ανακύψει ζήτημα σύγκρουσης ενωσιακού με αντίρροπο εθνικό κανόνα δικαίου προσήκει η προσφυγή σε αυτή. Αν δεν ανακύπτει τέτοια σύγκρουση, ιδίως επειδή το Ενωσιακό Δίκαιο προβλέπει σαφώς τι μέλλει γενέσθαι όταν ισχύουν συγκεκριμένες εθνικές ρυθμίσεις, δηλαδή επιλύει το ίδιο τη σύγκρουση υπέρ του εθνικού δικαίου, δεν τίθεται ζήτημα υπεροχής, παρά μόνον εφαρμογής αμφοτέρων. Αυτή την αντίληψη φαίνεται ότι υιοθέτησαν ήδη τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στο ζήτημα που μας απασχολεί. Η θέση τους δεν είναι μεν, τουλάχιστον εκ προοιμίου, νομικώς αναντίλεκτη, αλλά καταρρίπτει οπωσδήποτε οποιαδήποτε άποψη θεωρεί άνευ ετέρου δεδομένη την υποχώρηση του συνταγματικού κανόνα του άρθ. 86 Συντ.

Τρίτον, η αρχή της υπεροχής (ή προτεραιότητας) συνοδεύεται από ένα θεσμικό αντίβαρο: ένα Δικαστήριο (το ΔΕΕ), το οποίο «εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών» (άρθ. 19 § 1 εδ. β' ΣΕΕ) και «αποφαίνεται σύμφωνα με τις Συνθήκες: α) ... , β) προδικαστικώς, κατόπιν αιτήματος εθνικών δικαστηρίων, επί της ερμηνείας

21. Πρβλ. ΔΕΕ, απόφ. της 5.12.2017, υπόθεση C-42/17 («TARICCO II»), παρ. 47 επ.

22. Βλ. Μυλωνόπουλο, Ποινικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος, ²2020, σ. 49 κ.επ.: Ανδρουλάκη/Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, ⁶2025, σ. 32 επ., 45 επ.

23. Σαμαράς, Η αρχή της υπεροχής του Δικαίου της ΕΕ (Θεμέλιος λίθος για την ακεραιότητα της αυτόνομης ενωσιακής έννομης τάξης), 2023, σ. 60 επ. Βλ. επίσης Διονυσιοπούλου, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σ. 86 επ., 243 επ., για την αρχή της υπεροχής ως «μηχανισμό κατ' αρχήν ρυθμισμένου διαπροοπτικού διαλόγου μεταξύ ενωσιακής και εθνικής έννομης τάξης» στο πλαίσιο του «νομικού πλουραλισμού».

του δικαίου της Ένωσης ή επί του κύρους πράξεων που εκδόθηκαν από τα θεσμικά όργανα, ...». Στο ερώτημα «ποιο δικαστήριο έχει τον τελευταίο λόγο» η απάντηση είναι, φυσικά, το ΔΕΕ, διότι «είναι αδιανόητο τα εθνικά δικαστήρια, κρίνοντας μονομερώς, να δηλώνουν ότι μια απόφαση του ΔΕΕ –όταν ανήκει στη δικαιοδοσία του– δεν είναι δεσμευτική»²⁴.

Θα πρέπει, συνεπώς, να είναι κανείς ιδιαίτερα φειδωλός κατά την επίκληση της αρχής της υπεροχής του Ενωσιακού Δικαίου στην Ελλάδα, όπου εν έτει 2025 και τα δύο ανώτατα δικαστήρια, της πολιτικής-ποινικής δικαιοδοσίας και της διοικητικής δικαιοδοσίας, αντίστοιχα, εν Ολομελεία επιβεβαίωσαν ότι διεκδικούν για τον εαυτό τους τα ερμηνευτικά πρωτεία όσον αφορά το Ενωσιακό Δίκαιο, αρνούμενα πεισματικά να αποστείλουν προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ για τα πλέον σημαντικά ζητήματα που απασχόλησαν τη νομική επικαιρότητα.²⁵ Πραγμάτωση της αρχής της υπεροχής χωρίς υποχώρηση τυχόν «εθνικών δικαστικών εγωισμών» υπέρ του ΔΕΕ δεν νοείται.²⁶ Το ίδιο το ΔΕΕ έχει ήδη τείνει την χείρα, αφού σε ζητήματα που άπτονται θεμελιωδών αρχών του ποινικού δικαίου δεν επικαλείται «υπεροχή»,

24. Σαμαράς, Η αρχή της υπεροχής του Δικαίου της ΕΕ, σ. 104 επ., ιδίως 109. Για την υποχρέωση αποστολής προδικαστικού ερωτήματος, βλ. επίσης Παπασπύρου, ΕφημΔΔ 2025, 554 επ. Πρβλ. επίσης Διονυσοπούλου, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σ. 199 επ., 244, για το προδικαστικό ερώτημα ως μέσο ενεργοποίησης του «διαπροοπτικού διαλόγου» μεταξύ εθνικής και ενωσιακής έννομης τάξης αναφορικά με το ζήτημα που μας απασχολεί· επίσης Τσόλκα, ΠοινΧρ 2022, 33 κ.επ., για τη δια-δικαιοδοτική «συνεργασία» μεταξύ εθνικών δικαστηρίων και ΔΕΕ.

25. Βλ. ΟλΣτΕ 1918/2025 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, σκ. 31· ΟΛΑΠ 4/2025 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, σκ. 7. Φωτεινή εξαίρεση αποτελεί το Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας, το οποίο με την ΕΔΑΚ 11/2025 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, σκ. 21 «δέχτηκε ομοφώνως ότι συντρέχει ανάγκη υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο ΔΕΕ, δυνάμει του άρθρου 267 της ΣΛΕΕ, αφενός, σχετικά με το ζήτημα εάν τα άρθρα 42 παρ. 4 και 113 παρ. 3 ως και 5 του Κανονισμού 2017/1939 πρέπει να ερμηνευτούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν την αρμοδιότητα δικαστηρίου κράτους μέλους που συμμετέχει στην ίδρυση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να εκδικάσει, βάσει ενδίκου βοηθήματος το οποίο εμφανίζει τα θεσμικά χαρακτηριστικά της αγωγής κακοδικίας που προβλέπεται στο άρθρο 99 παρ. 1 του ελληνικού Συντάγματος, διαφορά αποζήμωσης που αφορά την προσωπική ευθύνη προβλεπόμενου(-ης) στα άρθρα 8 παρ. 4 και 13 του παραπάνω Κανονισμού ευρωπαίου(-ας) εντεταλμένου(-ης) εισαγγελέως για πράξεις ή παραλείψεις του (της) κατά την άσκηση των καθηκόντων του (της) που πηγάζουν από τον Κανονισμό αυτόν και, αφετέρου, σχετικά με το ζήτημα εάν η παράγραφος 5 του άρθρου 96 του Κανονισμού 2017/1939 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει τη χορήγηση της ετεροδικίας που προβλέπεται στο άρθρο 11 στοιχείο α' του πρωτοκόλλου περί προνομίων και ασυλίων στους (στις) ευρωπαίους(-ες) εντεταλμένους(-ες) εισαγγελείς και δη ως προς τον έλεγχο της προσωπικής τους ευθύνης από δικαστήριο κράτους μέλους που συμμετέχει στην ίδρυση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας βάσει ενδίκου βοηθήματος το οποίο εμφανίζει τα θεσμικά χαρακτηριστικά της αγωγής κακοδικίας που προβλέπεται στο άρθρο 99 παρ. 1 του ελληνικού Συντάγματος».

26. Σε αυτούς, για να αναγνωρίσουμε «τα του καίσαρος τω καίσαρι», πρωτοστατεί το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο με την περίφημη νομολογία «Solange» [«ενόσω»] (βλ. αναλυτικά για τις τρεις αποφάσεις του, που καθιερώθηκε να καλούνται εν συντομία Solange I, Solange II και Solange III, Τζάννετς, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, σ. 115 επ., 125 επ., ιδίως 128 επ.). Η παραπομπή σε απόφαση του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου από την ΟλΣτΕ 1918/2025 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, σκ. 23 in fine, 32, όσον αφορά τη μη αποστολή προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΕ υπήρξε μάλλον άστοχη, αφού το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο δεν αποστέλλει προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ, διότι, κατ' ουσίαν, δεν αποδέχεται την αρχή της υπεροχής, αλλά επιφυλάσσει στον εαυτό του «τον τελευταίο λόγο». Ιδίως με την απόφαση Solange III έστειλε το «σαφές μήνυμα ... ότι ... διεκδικεί πλέον τον ενεργό ρόλο του ελεγκτή του ενωσιακού δικαίου υπό το πρίσμα της γερμανικής συνταγματικής ταυτότητας» (Τζάννετς, ό. π., σ. 129). Το ΣτΕ μπορεί, τουλάχιστον, να επικαλείται προς υπεράσπισή του ότι κάποια στιγμή πριν δύο δεκαετίες είχε στείλει προδικαστικό ερώτημα στο τότε ΔΕΚ (βλ. ΟλΣτΕ 1918/2025, ό. π., σκ. 26).

αλλά προτείνει (με την απόφασή του στην υπόθεση «TARICCO II») στα εθνικά ανώτατα δικαστήρια «συνεργασία».²⁷

III. Οι ενωσιακές νομικές έννοιες «ασυλία» και «προνόμιο» ως μετακανόνες παραπομπής στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών

Οι έννοιες «ασυλία» και «προνόμιο» ανάγονται στο διεθνές συμβατικό δίκαιο, όπου χρησιμοποιούνται χωρίς σαφή διάκριση μεταξύ τους.²⁸ Ο όρος «ασυλία» (immunity) συνήθως αναφέρεται στην ασυλία, δηλαδή την εξαίρεση από τη διοικητική ή δικαστική εξουσία του κράτους, και ιδίως στην εξαίρεση του φορέα της από τη δικαιοδοσία των ημεδαπών δικαστηρίων, ενώ ο όρος «προνόμιο» σε συγκεκριμένες ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου εξαιρέσεις από την κανονική εφαρμογή του ημεδαπού δικαίου.²⁹ Τέτοιο «προνόμιο» συνιστά ιδίως το δικαίωμα προτεραιότητας όσον αφορά την άσκηση της δικαιοδοσίας, την οποία ετυμολογικά αποδίδει καλύτερα ο αντίστοιχος γερμανικός όρος *Vorrecht*.³⁰ Στο πλαίσιο αυτό, τα μέλη λ.χ. διεθνών δικαιοδοτικών ή οιονεί δικαιοδοτικών οργάνων «απολαμβάνουν λειτουργική ασυλία, ήτοι ασυλία από τη δικαιοδοσία ή από νομικές διαδικασίες σε σχέση με πράξεις που έλαβαν χώρα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους».³¹

Αυτές οι έννοιες του διεθνούς δικαίου μεταλαμπαδεύτηκαν, αυτονόητα, στο ευρωπαϊκό δίκαιο λόγω της καταγωγής του από το πρώτο. Στο άρθρ. 20³² της Απόφασης-Πλαίσιο

27. Χαρακτηριστικά, στις εισαγωγικές παρ. 22 και 23 της απόφ. της 5.12.2017, υπόθεση C-42/17 («TARICCO II»), το ΔΕΕ αναφέρει: «22. Πρέπει να υπομνησθεί ότι η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ καθιερώνει διάλογο σε επίπεδο δικαιοδοτικών οργάνων μεταξύ του Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των κρατών μελών, αποσκοπώντας στη διασφάλιση της ενότητας της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, καθώς και της συνοχής του, της πλήρους αποτελεσματικότητάς του και της αυτονομίας του [βλ., συναφώς, γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψη 176]. 23 Κατά συνέπεια, η διαδικασία που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ λειτουργεί ως μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, με τη βοήθεια του οποίου το Δικαστήριο τους παρέχει τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (βλ., συναφώς, απόφαση της 5ης Ιουλίου 2016, *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, σκέψη 16)».

28. *Pasquet/Ryngaert*, Privileges and Immunities of International Courts and Tribunals, Oxford Public International Law (<http://opil.oup.com>), Oxford University Press, 2023, πλαγιάρ. 1 επ. Βλ. επίσης *Αρβανίτη*, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, 2021, σ. 264 κ.επ.· *Μαρτίνη*, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας: ζητήματα αιχμής στο πεδίο των λόγων άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσής της, ΕλλΔνη 2023, 1351. Για το καθεστώς ειδικής προστασίας των μελών διπλωματικής αποστολής με λειτουργικά και προσωπικά προνόμια και ασυλίες, βλ. αναλυτικά *Ρούκουνα*, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, 42021, σ. 389 επ., 397 επ.

29. *Pasquet/Ryngaert*, Privileges and Immunities of International Courts and Tribunals, πλαγιάρ. 1· *Μυλωνόπουλος*, Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο³, σ. 78.

30. Βλ. TK-StGB/*Eser/Weißer*, 31. Aufl. 2025, StGB Vor § 3, πλαγιάρ. 76.

31. *Pasquet/Ryngaert*, Privileges and Immunities of International Courts and Tribunals, πλαγιάρ. 11. Για τη θεωρία των λειτουργικών αναγκών (Functional Theory), βλ. *Ρούκουνα*, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο⁴, σ. 389 κ.επ.

32. «Προνόμια και ασυλίες.- 1. Σε περίπτωση που ο καταζητούμενος απολαύει είτε προνομίου είτε εξαίρεσης δικαιοδοσίας ή

2002/584/ΔΕΥ («για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών») γίνεται ήδη λόγος για «προνόμια» και «ασυλίες», η δε ασυλία προσδιορίζεται ειδικότερα στην παρ. 1 ως «εξαίρεση δικαιοδοσίας ή εκτέλεσης στο κράτος μέλος εκτέλεσης».³³ Αντίστοιχα, το άρθ. 8 του Ν. 3251/2004 που ενσωμάτωσε την ως άνω διάταξη της ΑπΠΛΕΕΣ ορίζει τα εξής: «Σε περίπτωση που ο εκζητούμενος απολαμβάνει προνόμιο ή εξαίρεση δικαιοδοσίας ή εκτέλεσης στο κράτος μέλος εκτέλεσης του εντάλματος, η δικαστική αρχή του κράτους αυτού μπορεί να ζητήσει την άρση. Αν η άρση του προνομίου ή της εξαίρεσης εμπίπτει στην αρμοδιότητα μιας αρχής άλλου κράτους ή διεθνούς οργανισμού, ο αρμόδιος εισαγγελέας εφετών υποβάλλει στην αρχή αυτή σχετική αίτηση, στην οποία επισυνάπτεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης». «Προνόμιο» κατά τη διάταξη αυτή είναι, σύμφωνα και με τη διεθνή ορολογική καταγωγή της έννοιας, «το προβλεπόμενο στο νόμο κώλυμα εκτέλεσης ορισμένης ποινικής δικονομικής πράξης σε βάρος προσώπου λόγω της ιδιότητάς του», και ένα από τα σημαντικότερα τέτοια προνόμια που προβλέπει το ελληνικό δίκαιο είναι «το προνόμιο υπέρ των μελών της κυβέρνησης, για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (άρθρο 86 του Συντάγματος)».³⁴ Το άρθ. 86 § 1 εδ. α' ορίζει: «Μόνο η Βουλή έχει την αρμοδιότητα να ασκεί δίωξη κατά όσων διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως νόμος ορίζει». Σύμφωνα με το άρθ. 8 εδ. α' Ν. 3251/2004, η άρση των προνομίων γίνεται, όπου τέτοια δυνατότητα άρσης προβλέπεται κατά το ελληνικό δίκαιο, κατά τη διαδικασία που προβλέπει το ελληνικό δίκαιο, ήτοι εν προκειμένω η άρση του προνομίου προϋποθέτει άδεια της Βουλής κατά τη διαδικασία του άρθ. 86 του Συντάγματος.³⁵ Το άρθ. 86 § 2 εδ. α' Συντ.

εκτέλεσης στο κράτος μέλος εκτέλεσης, οι προθεσμίες του άρθρου 17 αρχίζουν να τρέχουν μόνον εφόσον, και από την ημέρα κατά την οποία, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πληροφορήθηκε την άρση του προνομίου ή της εξαίρεσης. Το κράτος μέλος εκτέλεσης εξασφαλίζει ότι συντρέχουν οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για αποτελεσματική παράδοση, όταν ο καταζητούμενος δεν απολαύει πλέον τέτοιου προνομίου ή εξαίρεσης. 2. Εφόσον η άρση του προνομίου ή της εξαίρεσης εμπίπτει στην αρμοδιότητα μιας αρχής του κράτους μέλους εκτέλεσης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης της υποβάλλει αμελλητί σχετική αίτηση. Εφόσον η άρση του προνομίου ή της εξαίρεσης εμπίπτει στην αρμοδιότητα μιας αρχής άλλου κράτους ή διεθνούς οργανώσεως, εναπόκειται στη δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος να της υποβάλλει την αίτηση». Αντίστοιχες διατάξεις περιλαμβάνουν και η Απόφαση-Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2003 «σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (άρθ. 7 § 1 περ. β') και η Απόφαση-Πλαίσιο 2008/978/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008 «σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων προς λήψη αντικειμένων, εγγράφων και δεδομένων για χρήση σε ποινικές διαδικασίες» (άρθ. 13 § 1 περ. δ'). Βλ. σχετικώς Αρβανίτη, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, σ. 265.

33. Ο Αρβανίτης, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, σ. 265, σημειώνει ότι με την πρόβλεψη αυτή «τρόπον τινά επήλθε μια «οπισθοδρόμηση», με δεδομένο ότι μέχρι την έκδοση των παραπάνω Αποφάσεων-Πλαίσιο αντίστοιχος λόγος μη παροχής της αιτούμενης δικαστικής συνδρομής (και έκδοσης) δεν προβλεπόταν στο σχετικό νομικό πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης».

34. Έτσι Δ. Βούλγαρης, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης Ι, εις: Παύλου/Σάμιος, Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, 6η Ενημέρωση 2020, άρθρο 8 Ν. 3251/2004, πλαγιάρ. 3.

35. Βούλγαρης, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης Ι, ό.π., άρθρο 8 Ν. 3251/2004, πλαγιάρ. 3, 6.

ορίζει: «Δίωξη, ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση κατά των προσώπων και για τα αδικήματα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 δεν επιτρέπεται χωρίς προηγούμενη απόφαση της Βουλής κατά την παράγραφο 3». Από την ΑΠΠΛΕΕΣ δεν προκύπτει υποχρέωση της αρμόδιας αρχής του κράτους-μέλους να άρει το προνόμιο (αφού τότε δεν θα ήταν, πράγματι, προνόμιο). Επομένως, το λειτουργικό κώλυμα εκτέλεσης ποινικών δικονομικών πράξεων εις βάρος συγκεκριμένου προσώπου (εν προκειμένω, υπουργού) αίρεται σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, κατ' εφαρμογήν του ενωσιακού δικαίου.

Οι έννοιες «προνόμιο» και «ασυλία» χρησιμοποιούνται έκτοτε με την ίδια σημασία σε όλα τα νομοθετικά μέσα του Ενωσιακού Δικαίου με τα οποία αναπτύσσεται η στενή δικαστική συνεργασία των κρατών μελών και πραγματώνεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών πράξεων³⁶ που εκδίδουν οι εθνικές αρχές στο πλαίσιο μιας ενιαίας, διεθνώς επιμερισμένης ποινικής διαδικασίας.³⁷

Λίαν διαφωτιστική για το περιεχόμενο και τη λειτουργία των εννοιών αυτών στο Ενωσιακό Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο είναι η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 47 του προοιμίου του πρόσφατου Κανονισμού (ΕΕ) 2023/1543 (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2023, «σχετικά με τις ευρωπαϊκές εντολές υποβολής στοιχείων και τις ευρωπαϊκές εντολές διατήρησης στοιχείων για ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές διαδικασίες και για την εκτέλεση περιοριστικών της ελευθερίας ποινών κατόπιν ποινικών διαδικασιών»), η οποία έχει ως εξής: «Οι ασυλίες και τα προνόμια, που ενδέχεται να αφορούν κατηγορίες προσώπων, όπως οι διπλωμάτες, ή ειδικά προστατευόμενες σχέσεις, όπως το δικηγορικό απόρρητο ή το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές των πληροφοριών τους, αναφέρονται και σε άλλες πράξεις αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως στην οδηγία 2014/41/ΕΕ για τη θέσπιση της ΕΕΕ. Το εύρος και ο αντίκτυπος των ασυλιών και των προνομίων διαφέρουν ανάλογα με την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το χρόνο έκδοσης ευρωπαϊκής εντολής υποβολής στοιχείων ή ευρωπαϊκής εντολής διατήρησης στοιχείων, καθώς η αρχή έκδοσης θα πρέπει να μπορεί να εκδώσει την εντολή μόνο εάν αυτή θα μπορούσε να έχει εκδοθεί υπό τους ίδιους όρους σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση. Δεν υφίσταται κοινός ορισμός της ασυλίας ή του προνομίου στο δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, ο ακριβής ορισμός των εν λόγω όρων εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο, και ο ορισμός μπορεί να περιλαμβάνει μέτρα προστασίας που ισχύουν, για παράδειγμα, για τα ιατρικά και νομικά επαγγέλματα, μεταξύ άλλων όταν χρησιμοποιούνται εξειδικευμένες πλατφόρμες στα εν λόγω επαγγέλματα. Ο ακριβής ορισμός των ασυλιών και των προνομίων μπορεί επίσης να περιλαμβάνει κανόνες για τον καθορισμό και τον

36. Βλ. ενδεικτικά Μυλωνόπουλο, Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο³, σ. 450 επ.

37. Γ' αυτή, βλ. ενδεικτικά Βούλγαρη, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης I, ό. π., Εισαγωγικές παρατηρήσεις, πλαγιάρ. 30 επ., 76 επ.

περιορισμό της ποινικής ευθύνης που συνδέονται με την ελευθερία του τύπου και την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα».

Διακηρύσσεται, συνεπώς, ο απόλυτος σεβασμός του Ενωσιακού Νομοθέτη στον κατά το εθνικό δίκαιο προσδιορισμό της έκτασης των «προνομίων» και, συνακόλουθα, της διαδικασίας άρσης τους. Ούτε σε αυτόν τον πρόσφατο ευρωπαϊκό ποινικό δικονομικό Κανονισμό γίνεται οιαδήποτε μνεία, είτε στο κείμενο είτε στο προοίμιό του, σχετικά με υποχρέωση των κρατών μελών να αίρουν τα προνόμια ή να μην προβλέπουν συγκεκριμένα προνόμια. Αυτή η «ελευθερία» των εθνικών δικαίων σχετικά με τον προσδιορισμό και την έκταση των προνομίων,³⁸ καθώς και ο αντίστοιχος αυτοπεριορισμός του Ενωσιακού Δικαίου, αποτυπώνεται και ρητά στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 63 του προοιμίου του Κανονισμού (ΕΕ) 2023/1543: *«Η αρχή εκτέλεσης θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα, όταν λαμβάνει κοινοποίηση σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, να αρνηθεί να εκτελέσει ευρωπαϊκή εντολή υποβολής στοιχείων, όταν τα ζητούμενα δεδομένα προστατεύονται από ασυλίες ή προνόμια που χορηγούνται βάσει του δικαίου του κράτους εκτέλεσης, τα οποία εμποδίζουν την εκτέλεση ή την επιβολή της εκτέλεσης της ευρωπαϊκής εντολής υποβολής στοιχείων, ή όταν τα ζητούμενα δεδομένα καλύπτονται από κανόνες για τον καθορισμό ή τον περιορισμό της ποινικής ευθύνης που συνδέονται με την ελευθερία του τύπου ή την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα, και οι οποίοι εμποδίζουν την εκτέλεση ή την επιβολή της εκτέλεσης της ευρωπαϊκής εντολής υποβολής στοιχείων».*

Κατ' ακολουθίαν, στο άρθ. 12 § 1 περ. α' του Κανονισμού (ΕΕ) 2023/1543 προβλέπεται ως λόγος άρνησης εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος υποβολής στοιχείων η περίπτωση που «τα ζητούμενα δεδομένα προστατεύονται από ασυλίες ή προνόμια που χορηγούνται βάσει του δικαίου του κράτους εκτέλεσης, τα οποία εμποδίζουν την εκτέλεση ή την επιβολή της εκτέλεσης της εντολής, ή τα ζητούμενα δεδομένα καλύπτονται από κανόνες για τον καθορισμό ή τον περιορισμό της ποινικής ευθύνης που συνδέονται με την ελευθερία του τύπου ή την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα, και οι οποίοι εμποδίζουν την εκτέλεση ή την επιβολή της εκτέλεσης της εντολής». Επίσης, ρητώς στο άρθ. 16 § 4 περ. στ' του ίδιου Κανονισμού προβλέπεται: *«Η εκτέλεση της ευρωπαϊκής εντολής υποβολής στοιχείων μπορεί να απορριφθεί μόνο για έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους λόγους: ... στ) τα ζητούμενα δεδομένα προστατεύονται από ασυλίες ή προνόμια που χορηγούνται βάσει του δικαίου του κράτους εκτέλεσης, ή τα ζητούμενα δεδομένα καλύπτονται από κανόνες για τον καθορισμό ή τον περιορισμό της ποινικής ευθύνης που συνδέονται με την ελευθερία του τύπου ή την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα, και οι οποίοι εμποδίζουν την εκτέλεση ή την επιβολή της εκτέλεσης της ευρω-*

38. Babucke, E-Evidence - grenzenlose Beweiserhebung, wistra 2024, 60.

παϊκής εντολής υποβολής στοιχείων». Για τον ίδιο λόγο μπορεί να απορριφθεί η εκτέλεση της ευρωπαϊκής εντολής διατήρησης στοιχείων κατά το άρθ. 16 § 5 περ. ε' του Κανονισμού (ΕΕ) 2023/1543. Συνεπώς, τουλάχιστον στην περίπτωση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Υποβολής ή Διατήρησης Στοιχείων, δεν τίθεται κανένα ζήτημα παράκαμψης του άρθ. 86 του Συντάγματος κατ' εφαρμογήν του Κανονισμού αυτού.

Ομοίως, στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 20 του προοιμίου της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014, «περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις») διευκρινίζεται ότι ελλείπει ορισμού από το ενωσιακό δίκαιο επαφίεται στα κράτη μέλη ο προσδιορισμός του εννοιολογικού περιεχομένου της «ασυλίας» και του «προνομίου»: ³⁹ «Θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα άρνησης μιας ΕΕΕ, όταν η αναγνώριση ή η εκτέλεσή της στο κράτος εκτέλεσης θα συνεπαγόταν παραβίαση προνομίου ή ασυλίας στο εν λόγω κράτος. Δεν υφίσταται κοινός ορισμός της ασυλίας ή του προνομίου στο δίκαιο της Ένωσης και έτσι ο ακριβής ορισμός αυτών των εννοιών επαφίεται στην εθνική νομοθεσία, αυτός μπορεί δε να περιλαμβάνει μέτρα προστασίας που ισχύουν για τα ιατρικά και νομικά επαγγέλματα, δεν θα πρέπει όμως να ερμηνεύονται κατά τρόπον ο οποίος αντίκειται στην υποχρέωση κατάργησης ορισμένων λόγων άρνησης βάσει του πρωτοκόλλου της σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό μπορεί επίσης να αφορά, παρόλο που δεν θεωρούνται απαραίτητως προνόμια ή ασυλίες, κανόνες σχετικά με την ελευθερία του Τύπου και την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα».

Προς αποφυγή συγχύσεων, σημειώνεται ότι η «Πράξη του Συμβουλίου, της 16ης Οκτωβρίου 2001, για κατάρτιση, σύμφωνα με το άρθρο 34 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, του πρωτοκόλλου της σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΕΕ C 326 της 21.11.2001, σ. 1), αφορά το τραπεζικό απόρρητο και τις περιπτώσεις φορολογικών ή πολιτικών αδικημάτων. Επομένως, η ως άνω αποστροφή της αιτιολογικής σκέψης του προοιμίου της συγκεκριμένης Οδηγίας έχει την έννοια α) ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί τέτοια ασυλία ή προνόμιο το τραπεζικό απόρρητο, ώστε κράτη μέλη να αρνούνται την παροχή πληροφοριών σχετικά με τραπεζικούς λογαριασμούς και τραπεζικές συναλλαγές, καθώς και β) ότι δεν μπορεί να αντιταχθεί

39. Zimmermann, Die Europäische Ermittlungsanordnung: Schreckgespenst oder Zukunftsmodell für grenzüberschreitende Strafverfahren?, ZStW 127 (2015), 153· Böse, σε: Grützner/Pötz, Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen, 132. Lieferung, 7/2022, § 91b IRG, πλ. γιάρ. 9· Μαρτίνης, ΕλλΔνη 2023, 1351· Δημόπουλος, Έκδοση εγκληματιών: Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ΜΕΡΟΣ Β'), ΠοινΔικ 2018, 589. Ίδια είναι και η αιτιολογική σκ. 17 του προοιμίου της προϊσχύσασας Απόφασης-Πλαίσιο 2008/978/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008, «σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων προς λήψη αντικειμένων, εγγράφων και δεδομένων για χρήση σε ποινικές διαδικασίες». Βλ. και Τζαννετή, ΠοινΧρ 2018, 89.

από τα κράτη μέλη ως ασυλία ή προνόμιο που εμποδίζει την αμοιβαία συνδρομή αφενός το γεγονός πως δεν προβλέπεται αντίστοιχος φόρος στο εθνικό δίκαιο σε περίπτωση φορολογικού αδικήματος και αφετέρου πως πρόκειται για πολιτικό αδίκημα, ή αδίκημα συνδεδεμένο με πολιτικό αδίκημα, ή αδίκημα εμφορούμενο από πολιτικά κίνητρα (βλ. άρθ. 1,2,3,7,8,9, της Πράξης).

Κατά τα λοιπά, το άρθ. 11 § 1 της Οδηγίας για την ΕΕΕ προβλέπει ότι «η αναγνώριση ή η εκτέλεση μιας ΕΕΕ μπορεί να απορριφθεί από την αρχή εκτέλεσης όταν: α) υπάρχει ασυλία ή προνόμιο σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους εκτέλεσης που εμποδίζει την εκτέλεση της ΕΕΕ ή όταν υπάρχουν κανόνες περί ορισμού και περιορισμού της ποινικής ευθύνης σχετικά με την ελευθερία του Τύπου και την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα ενημέρωσης που εμποδίζει την εκτέλεση της ΕΕΕ», ενώ κατά το άρθ. 11 § 5 της ίδιας Οδηγίας, όταν η αναγνώριση ή η εκτέλεση ΕΕ προσκρούει σε ασυλία ή προνόμιο «εφόσον η εξουσία άρσης του προνομίου ή της ασυλίας ανήκει στην αρμοδιότητα μιας αρχής του κράτους μέλους εκτέλεσης, η αρχή εκτέλεσης ζητεί από αυτήν να ασκήσει την εν λόγω εξουσία αμελλητί».⁴⁰ Δεν προκύπτει, όμως, από καμία διάταξη της Οδηγίας ή του Ενωσιακού Δικαίου, εν γένει, υποχρέωση της αρμόδιας εθνικής αρχής να άρει οπωσδήποτε το προνόμιο, ήτοι μια *de jure* *europaes* κατ' ουσίαν κατάργησή του (καθ' υπέρβαση της διακριτικής εξουσίας της αρμόδιας εθνικής αρχής). Αντίθετα, όπως γίνεται δεκτό και στη γερμανική θεωρία, με τη διάταξη του άρθ. 11 της Οδηγίας για την ΕΕΕ λαμβάνει χώρα «μια σιωπηρή παραπομπή στο δίκαιο του εκάστοτε κράτους-μέλους το οποίο αφορά».⁴¹

Πρέπει δε να σημειωθεί σχετικώς ότι και το (τότε) ΔΕΚ έχει κρίνει στην υπόθεση «ΕΚΡΟ» ότι οι απαιτήσεις για ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου με διάπλαση αυτοτελών εννοιών υποχωρούν όταν η διάταξη του κοινοτικού δικαίου «παραπέμπει ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και της σημασίας της».⁴² Στην ίδια απόφαση, το ΔΕΚ δέχθηκε περαιτέρω ότι «παρά την προαναφερθείσα αρχή της ομοιόμορφης ερμηνείας των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, δεν είναι έργο του Δικαστηρίου να δώσει ομοιόμορφο κοινοτικό ορισμό στις έννοιες αυτές», όταν η Επιτροπή, αποδεχόμενη τις διαφορετικές, στο πλαίσιο των εθνικών δικαίων των κρατών μελών, σημασίες των όρων που χρησιμοποιεί στον Κανονισμό της, παραπέμπει σιωπηρά στις εθνικές ρυθμίσεις.⁴³

40. Βλ. αναλυτικά *Αρβανίτη*, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, σ. 264 επ.

41. *Zimmermann*, ZStW 127 (2015), 153.

42. ΔΕΚ, απόφ. της 18.01.1984, υπόθεση C-327/82 («ΕΚΡΟ BV VEE- EN VLEESHANDEL»), παρ. 11,

43. ΔΕΚ, απόφ. της 18.01.1984, υπόθεση C-327/82 («ΕΚΡΟ BV VEE- EN VLEESHANDEL»), παρ. 14.

Οι έννοιες της «ασυλίας» ή του «προνομίου» λειτουργούν, λοιπόν, ως μετακανόνες διά των οποίων το ενωσιακό δίκαιο παραπέμπει στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών. Το Ενωσιακό Δίκαιο αυτοπεριορίζεται όταν ανακλύπει κώλυμα ασυλίας ή προνομίου, για τον προσδιορισμό του οποίου καταλείπει ευρύ πεδίο διακριτικής ευχέρειας στα εθνικά δίκαια (με την εξαίρεση ίσως των περιπτώσεων που αποκλείει η «Πράξη του Συμβουλίου, της 16ης Οκτωβρίου 2001 ...»). Δεν είναι, επομένως, πειστική η άποψη ότι ο Ενωσιακός Νομοθέτης θεωρεί αυτονόητη τη δυνατότητα άρσης του προνομίου ή της ασυλίας, μολονότι αυτή δεν είναι.⁴⁴ Μάλλον το αντίθετο ισχύει: ο Ενωσιακός Νομοθέτης θεωρεί αυτονόητο ότι υπάρχουν και περιπτώσεις που το προνόμιο είτε δεν προβλέπεται να αρθεί είτε η εθνική αρχή, ασκώντας τη διακριτική εξουσία της κατά το εθνικό δίκαιο (που και ο ίδιος ρητώς της αναγνωρίζει), δεν θα το άρει.

Συνεπώς, δεν προκύπτει καμία υποχρέωση της Βουλής «να διασφαλίζει εμπράκτως την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης (δηλαδή καλόπιστη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, αιτιολογημένο πόρισμα, και άσκηση δίωξης εφόσον συντρέχουν οι σχετικοί όροι)».⁴⁵ Εκεί που αρχίζει το πεδίο εφαρμογής του άρθ. 86 του Συντάγματος το Ενωσιακό Δίκαιο συναντά το όριό του, ώστε ζήτημα σύγκρουσης (ή αλληλεπίδρασης των εθνικών συνταγματικών με τους ενωσιακούς κανόνες) και επίλυσής της με βάση την αρχή της υπεροχής (ή προτεραιότητας) a priori δεν τίθεται.⁴⁶ Για την επίλυση της συγκεκριμένης σύγκρουσης ενεργοποιείται ένας άλλος «μηχανισμός διαχείρισης του νομικού πλουραλισμού», μέσω των καταγόμενων απευθείας από το διεθνές δίκαιο εννοιών της «ασυλίας» ή του «προνομίου», ο οποίος αποκλίνει από την αρχή της υπεροχής ως «μηχανισμό κατ' αρχήν ρυθμισμένου διαπροοπτικού διαλόγου μεταξύ ενωσιακής και εθνικής έννομης τάξης» και παραχωρεί, κατ' εξαίρεση, την προτεραιότητα άσκησης δικαιοδοσίας στο κράτος-μέλος κατά το εθνικό δίκαιο.⁴⁷

Τις ως άνω ήδη καθιερωμένες στα ενωσιακά νομοθετικά μέσα έννοιες χρησιμοποιεί και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 στο άρθ. 29, το οποίο φέρει τον τίτλο «Άρση προνομίων ή ασυλιών». Η ανάγκη για ομοιόμορφη εφαρμογή του Ενωσιακού Δικαίου επιτάσσει την ερμηνεία του πιο λιτού άρθ. 29 του Κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία κατά τον

44. *Αρβανίτης*, Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, σ. 267· πρβλ. και *Μαρτίνη*, ΕλλΔνη 2023, 1351 κ.επ.

45. *Παπασπύρου*, Τα δύο άρθρα 86, www.constitutionalism.gr (23.1.2026).

46. Αντίθ. η *Διονυσιοπούλου*, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σ. 243 επ., θεωρεί ότι υφίσταται, εν προκειμένω, η προαπαιτούμενη αλληλεπίδραση των εθνικών συνταγματικών κανόνων με τους ενωσιακούς κανόνες, ώστε συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την ενεργοποίηση του «μηχανισμού κατ' αρχήν ρυθμισμένου διαπροοπτικού διαλόγου μεταξύ ενωσιακής και εθνικής έννομης τάξης» με υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΕ.

47. Για τους μηχανισμούς διαχείρισης του νομικού πλουραλισμού στο πλαίσιο του Ενωσιακού Δικαίου εν γένει, βλ. ιδίως *Διονυσιοπούλου*, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σ. 37 επ., και ιδίως για την άσκηση της αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, ό. π., σ. 137 επ.

ίδιο τρόπο, ήτοι ως (ρητή ή σιωπηρή) παραπομπή στα εθνικά δίκαια όσον αφορά τον προσδιορισμό της έννοιας και της έκτασης της ασυλίας ή του προνομίου. Πράγματι, έχει ήδη υποστηριχθεί στην ελληνική θεωρία πως όταν «οι έρευνες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αφορούν πρόσωπα τα οποία απολαμβάνουν προνομίου ή ασυλίας βάσει του εθνικού δικαίου όπως για παράδειγμα οι βουλευτές του Κοινοβουλίου ή οι Υπουργοί της Κυβέρνησης κατ' άρθρο 62 και 86 του Συντάγματος, ο ευρωπαίος γενικός εισαγγελέας υποβάλλει αιτιολογημένο γραπτό αίτημα άρσης αυτού σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο εν λόγω εθνικό δίκαιο».⁴⁸ Η § 1 του άρθ. 29, η οποία μας ενδιαφέρει εν προκειμένω, ορίζει τα εξής: «Σε περίπτωση που οι έρευνες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αφορούν πρόσωπα τα οποία απολαμβάνουν προνομίου ή ασυλίας βάσει του εθνικού δικαίου και εφόσον το εν λόγω προνόμιο ή η ασυλία παρεμποδίζει συγκεκριμένη υπό διεξαγωγή έρευνα, ο ευρωπαίος(-α) γενικός(-ή) εισαγγελέας υποβάλλει αιτιολογημένο γραπτό αίτημα άρσης αυτού(-ής) σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο εν λόγω εθνικό δίκαιο». Η γραμματική διατύπωση του άρθ. 29 § 1 του Κανονισμού είναι, λοιπόν, σαφής: το προνόμιο αίρεται «σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο εν λόγω εθνικό δίκαιο». Με αυτή τη ρητή παραπομπή στο εθνικό δίκαιο ο Κανονισμός δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να άρουν, «σώνει και καλά», το προνόμιο – αντίθετα, ενδεχομένως, με όσα προβλέπει η εθνική ρύθμιση. Απεναντίας, σύμφωνα και με την αναφερθείσα νομολογία του (τότε) ΔΕΚ, *επί ρητής παραπομπής στο εθνικό δίκαιο, η απαίτηση για ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου υποχωρεί*.

Επομένως, κατά το σαφές γράμμα του άρθ. 29 § 1 του Κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνει ένα συνήθη στο ενωσιακό ποινικό δικονομικό δίκαιο μετακανόνα παραπομπής στις οικείες εθνικές ρυθμίσεις, *η άρση του προνομίου του άρθ. 86 θα γίνει μόνον και στο μέτρο που το άρθ. 86 του Συντάγματος την προβλέπει*. Ισχύουν, λοιπόν, εν προκειμένω όσα νομολόγησε το ΔΕΚ στην υπόθεση «ΕΚΡΟ» για τη ρητή παραπομπή στα εθνικά δίκαια, διά της οποίας κάμπτεται η αρχή της ομοιόμορφης εφαρμογής των ενωσιακών διατάξεων. Πρόκειται για μηχανισμό διαχείρισης συγκρούσεων νομικών κανόνων με επιλογή του δικαίου, δηλαδή του συστήματος κανόνων που θα εφαρμοστεί.⁴⁹

Το πόρισμα αυτό επιβεβαιώνεται και από την Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371, η οποία θέτει τους κανόνες ουσιαστικού ποινικού δικαίου στην εφαρμογή των οποίων καλείται να συμβάλει ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (άρθ. 22 Κανονισμού [ΕΕ] 2017/1939).⁵⁰ Η Ποινική

48. Λαγκλής, Ο Θεσμός της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, σ. 60.

49. Βλ. γι' αυτούς τους μηχανισμούς Διονυσιοπούλου, Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σ. 39.

50. Βλ. σκ. 63 του προοιμίου του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939: «Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα πρέπει να ασκεί διώξεις ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, η αρμοδιότητά της θα πρέπει να καθορίζεται με κριτήριο το ποινικό δίκαιο των

Δικονομία είναι, ως γνωστόν, ο μηχανισμός πραγμάτωσης των κανόνων του Ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου.⁵¹ Στη αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 33 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2017, «σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης»), δηλαδή της Οδηγίας που προβλέπει το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο στο οποίο και μόνον εκτείνεται η καθ' ύλην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, διαβάζουμε:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των διατάξεων για την άρση των ασυλιών που περιλαμβάνονται στη ΣΛΕΕ, στο πρωτόκολλο αριθ. 3 περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πρωτόκολλο αριθ. 7 περί προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προσαρτώνται στη ΣΛΕΕ και στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και στα κείμενα που τα εφαρμόζουν, ή σε παρόμοιες διατάξεις του εθνικού δικαίου. Κατά τη μεταφορά της παρούσας οδηγίας στο εθνικό δίκαιο καθώς και κατά την εφαρμογή του εθνικού νόμου που μεταφέρει την παρούσα οδηγία στο εθνικό δίκαιο, λαμβάνονται πλήρως υπόψη αυτά τα προνόμια και οι ασυλίες, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού στην ελευθερία της θητείας του βουλευτή».

Συνεπώς, επιβεβαιώνεται και πάλι ο πλήρης σεβασμός του Ενωσιακού Νομοθέτη στα προνόμια και τις ασυλίες που προβλέπουν τα εθνικά δίκαια κατά την εφαρμογή των ουσιαστικών ποινικών κανόνων, η διερεύνηση της παράβασης των οποίων εμπίπτει στην καθ' ύλην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Expressis verbis του Ενωσιακού Νομοθέτη, επομένως, ούτε καν η «επάρατος» «αποσβεστική προθεσμία» συνιστούσε προνόμιο (ουσιαστικού ποινικού δικαίου) που αντέβαινε στο Ενωσιακό Δίκαιο. Αντιθέτως, γινόταν «πλήρως» σεβαστό από αυτό.

κρατών μελών, το οποίο ποινικοποιεί πράξεις ή παραλείψεις που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης και καθορίζει τις επιβλητέες κυρώσεις εφαρμόζοντας τη συναφή νομοθεσία της ΕΕ στα εθνικά νομικά συστήματα, ιδίως δε την οδηγία (ΕΕ) 2017/1371».

51. Ανδρουλάκης/Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, ⁶2025, σ. 21 επ.

IV. Το λειτουργικό δικονομικό προνόμιο του άρθρου 86 του Συντάγματος ως όριο της δικαιοδοσίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας κατά το άρθρο 29 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939

Μετά την αναθεώρηση του 2019, το άρθ. 86 του Συντάγματος συνιστά μια αμιγώς δικονομική ρύθμιση. Εγκαθιδρύει μια ειδική ποινική δικαιοδοσία, με βάση την ιδιότητα του προσώπου του υπόπτου/κατηγορουμένου (*rationae personae*) και τη φύση του εγκλήματος (*rationae materiae*), την οποία ασκεί η Βουλή όσον αφορά την προκαταρκτική εξέταση και την κίνηση της ποινικής δίωξης και το Ειδικό Δικαστήριο όσον αφορά την ανάκριση, την παραπομπή στο ακροατήριο και την εκδίκαση της υπόθεσης, αντίστοιχα.⁵² Κατά τούτο, δεν διαφέρει λ.χ. από το άρθ. 96 § 5 Συντ. που εγκαθιδρύει ομοίως μια ειδική ποινική δικαιοδοσία, ήτοι την ειδική ποινική δικαιοδοσία των στρατιωτικών ποινικών δικαστηρίων που εκδικάζουν τα στρατιωτικά εγκλήματα των στρατιωτικών.⁵³

Όπως αναφέρθηκε, πριν την αναθεώρηση του 2019 το άρθ. 86 είχε διττό, δικονομικό και ουσιαστικό χαρακτήρα, αφού προέβλεπε και έναν *sui generis* λόγο εξάλειψης του αξιοποιήσιμου, την περίφημη «αποσβεστική προθεσμία». Παρεμπιπτόντως, η «αποσβεστική προθεσμία», είτε ακολουθήσει κανείς την παγιωθείσα άποψη στη νομολογία του Ειδικού Δικαστηρίου του αρθ. 86 Συντ., κατά την οποία συνιστά ειδική παραγραφή, είτε τις λοιπές απόψεις που έχουν διατυπωθεί στη θεωρία, ομόθυμα γινόταν ανέκαθεν δεκτή ως θεσμός του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, και συγκεκριμένα ως λόγος εξάλειψης του αξιοποιήσιμου.⁵⁴ Επομένως, στηρίζεται εν μέρει επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, η άποψη⁵⁵ κατά την οποία η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση «TARICCO II» (C-42/17), όπου «το ΔΕΕ αναγνώρισε ότι το ενωσιακό δίκαιο δεν υπερισχύει, όταν προσκρούει στην αρχή της νομιμότητας εγκλημάτων και ποινών, ως θεμελιώδη συνταγματική εγγύηση, κοινή σε ΚΜ και Ένωση», δεν καταλαμβάνει την πε-

52. Βλ. αναλυτικά Φελουτζή, Προβλήματα αρμοδιότητας μεταξύ κοινών και ειδικών ποινικών δικαστηρίων, 2005, σ. 443 επ.; Παπαδαμάκη, Ποινική Δικονομία,¹² 2025, σ. 33 επ., 67· Καρρά, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο,⁸ 2024, σ. 56 επ., 100, 113· Κωνσταντινίδη, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο,⁶ 2024, σ. 20, 39· Δαλακούρα, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο I,³ 2025, σ. 255, 263· Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, σ. 403· Σοϊλεντάκη, Άρθρο 86, εις: Σπυρόπουλος/Κοντιάδης/Ανθόπουλος/Γεραπετρίτης (επιστ. δ/ση), Σύνταγμα – Κατ' άρθρο ερμηνεία, 2017, πλαγιάρ. 11· Μποτόπουλο, Άρθρο 86, εις: Βλαχόπουλος/Κοντιάδης/Τασόπουλος (επιμ.), Σύνταγμα – Ερμηνεία κατ' άρθρο, ηλεκτρονική έκδοση, 11/2023 (<https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/arthro-86/>), πλαγιάρ. 1, 12 κ.επ.

53. Βλ. λ.χ. Παπαδαμάκη, Ποινική Δικονομία¹², σ. 33 επ.; Δαλακούρα, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο I³, σ. 255· Κωνσταντινίδη, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο⁶, σ. 20.

54. Βλ. λ.χ. Σοϊλεντάκη, Άρθρο 86, ό. π., πλαγιάρ. 40· Αναστασοπούλου, εις: Παύλου/Σάμιος, Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Ποινική ευθύνη Υπουργών, 5η Ενημ. 2016, άρθρο 3 Ν. 3126/2003 πλαγιάρ. 7 επ.; Αναγνωστόπουλο, ΠοινΧρ 2011, 572 επ.

55. Παπαδοπούλου, ό. π.

ρίπτωση της λεγόμενης «αποσβεστικής προθεσμίας», διότι εκεί «επρόκειτο για παραγραφή, θεσμό ουσιαστικού ποινικού δικαίου, και όχι για δικονομικές ρυθμίσεις, όπως στο άρθρο 86 Σ (αποσβεστική προθεσμία μέχρι το 2019 και όργανο δίωξης)». Κατά την πάγια νομολογία του Ειδικού Δικαστηρίου, του άρθ. 86 η «αποσβεστική προθεσμία» ήταν «ειδική παραγραφή».⁵⁶ Επομένως, ισχύουν και γι' αυτήν όσα έκρινε ad hoc το ΔΕΕ στην υπόθεση «TARICCO II» (C-42/17) σχετικά με την εφαρμογή της αρχής nullum crimen nulla poena sine lege, δεδομένου ότι η αποσβεστική προθεσμία ανέκαθεν ανήκε στους θεσμούς του ουσιαστικού ποινικού δικαίου (ακόμη και για όσους εκπροσώπους της θεωρίας δεν δέχονταν τη νομική φύση της ως ειδικής παραγραφής).⁵⁷ Επίσης, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι δεν ισχύουν τα ίδια για ποινικές δικονομικές ρυθμίσεις που κατοχυρώνουν θεμελιώδη δικαιώματα. Απεναντίας, από την ως άνω απόφαση συνάγεται μάλλον «ότι η αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μεν ένας επιδιωκτέος στόχος, βάσει του αρθρ. 325 ΣΛΕΕ, δεν υπερισχύει όμως των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχών που διασφαλίζονται στο Χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανήκουν στις θεμελιώδεις αρχές της συνταγματικής τάξης των κρατών μελών».⁵⁸

Συνοπτικά, το άρθ. 86 του Συντάγματος, όπως ισχύει, προβλέπει τις εξής ειδικές δικονομικές ρυθμίσεις.⁵⁹

56. Με το ΣυμβΕιδΔικ 1/2011 (NoB 2011, 2180 = ΠοινΔικ 2011, 293· πρβλ. και Χριστόπουλο, NoB 2012, 2243 επ.) έγινε δεκτή η άποψη, την οποία και η νομολογία του Αρείου Πάγου στη συνέχεια ρητώς υιοθέτησε (ΑΠ 286/2019 ΤΝΠ QUALEX· ΑΠ 1308/2019 ΤΝΠ QUALEX), ότι πρόκειται για «ιδιότυπη (= ειδική) μορφή παραγραφής λειτουργούσα πλάι στη συνήθη μορφή παραγραφής» (έτσι στη θεωρία ο Α. Μαργαρίτης, ΠοινΔικ 2011, 495). Κατά τη άποψη του γράφοντος πρόκειται για sui generis θεσμό που προσιδιάζει, ιδίως κατά τις έννομες συνέπειές του, περισσότερο στην αμνηστία παρά στην παραγραφή (NoB 2009, 1620 επ· ΠοινΔικ 2011, 731 επ.). Υποστηρίχθηκε επίσης ότι πρόκειται για ιδιότυπο λόγο εξάλειψης του αξιοποιήσιμου που δεν εντάσσεται σε γνωστή δογματική κατηγορία του ποινικού δικαίου και συνδέεται άρρηκτα με την (υπουργική) ιδιότητα του προσώπου του δράστη (Αναγνωστόπουλος, ΠοινΧρ 2011, 573 κ.επ· Χριστόπουλος, NoB 2012, 2247 υποσ. 16), ή για λόγο εξάλειψης του αξιοποιήσιμου που προσιδιάζει στη σιωπηρή παραίτηση από την έγκληση λόγω παρόδου της προθεσμίας της [πρβλ. 114 ΠΚ] (έτσι ο Φ. Πετσάλνικος, τότε Υπουργός Δικαιοσύνης, στα Πρακτικά Ολομ. της Βουλής, Συνεδρίαση Ε' 18.02.2003, σ. 2933). Βλ. αναλυτικά για τη νομική φύση του θεσμού, Αναστασοπούλου, ό. π., άρθρο 3 Ν. 3126/2003 πλαγιάρ. 22 επ.

57. Ειδάλλως, δεν θα έμπαινε στον κόπο ο νομοθέτης να θεσπίσει το άρθ. 62 Ν. 5197/2025 για να παρακάμψει τη θεμελιώδη αρχή nullum crimen nulla poena sine lege που κατοχυρώνεται στο άρθ. 7 § 1 του Συντάγματος (βλ. σχετικώς τον γράφοντα, Περί της διά νόμου διαπιστώσεως της φερόμενης σιωπηρής καταργήσεως του λόγου εξαλείψεως του αξιοποιήσιμου πράξεων υπουργών κατά το άρθρο 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003, Nova Criminalia 23 [7/2025], 3 επ· τον ίδιο, Περί της φερόμενης σιωπηρής καταργήσεως του λόγου εξαλείψεως του αξιοποιήσιμου πράξεων υπουργών κατά το άρθρο 3 παρ. 2 Ν. 3126/2003, Nova Criminalia 22 [2/2025], 7 επ.).

58. Μυλωνόπουλος, Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο³, σ. 519.

59. Βλ. αναλυτικά Φελουτζή, Προβλήματα αρμοδιότητας μεταξύ κοινών και ειδικών ποινικών δικαστηρίων, σ. 449 επ· Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου⁵, σ. 403 επ· Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 2021 σ. 520 επ. Βλ. επίσης τις παραπομπές ανωτ. υποσ. 52. Από τη θεωρία του Συνταγματικού Δικαίου, βλ. ενδεικτικά Βλαχόπουλο/Κοντιάδη, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 2025, σ. 406 επ· Σοϊλεντάκη, Άρθρο 86, ό. π., πλαγιάρ. 17 επ· Μποτόπουλο, Άρθρο 86, ό. π., πλαγιάρ. 12.

Πρώτον, όργανο άσκησης της δίωξης είναι μόνον η Βουλή, κατ' απόκλιση από το άρθ. 27 ΚΠΔ. Στη Βουλή ανατίθεται, εν προκειμένω, δικαιοδοτική λειτουργία, χωρίς να ανακύπτει ζήτημα με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών (άρθ. 26, 96 Συντ.), αφού πρόκειται για *lex specialis* στο *corpus* των συνταγματικών κανόνων.

Δεύτερον, ισχύει (και αυτό ίσως δεν έχει καταστεί μέχρι σήμερα αρκούντως εναργές στην ποινική δικονομική θεωρία) η αρχή της σκοπιμότητας για την κίνηση και την άσκηση της ποινικής δίωξης,⁶⁰ κατ' απόκλιση από την αρχή της νομιμότητας (ή υποχρεωτικής δίωξης των εγκλημάτων) που κρατεί στο δικονομικό μας σύστημα.⁶¹ Με άλλα λόγια, πρόκειται για συνταγματική εξαίρεση από την αρχή της νομιμότητας (ή υποχρεωτικής δίωξης των εγκλημάτων) που κυριαρχεί στην ποινική δικονομία μας, ήτοι για μια συνταγματικά ρυθμισμένη περίπτωση αποχής από την ποινική δίωξη (πρβλ. άρθ. 45 επ. ΚΠΔ), αλλά και για μια συνταγματικά ρυθμισμένη απόκλιση από το εξεταστικό (ή μικτό) δικονομικό σύστημα που ακολουθεί η ελληνική ποινική δίκη.⁶²

Τούτο καθίσταται ιδιαίτερα εναργές από τη ρύθμιση του άρθ. 86 § 3 εδ. ε' Συντ., κατά το οποίο «η Βουλή μπορεί οποτεδήποτε να ανακαλεί την απόφασή της ή να αναστέλλει τη δίωξη, την προδικασία ή την κύρια διαδικασία».⁶³ Σε αρμονία με τη συνταγματική διάταξη, το άρθ. 6 § 5 του Ν. 3126/2003 ορίζει ότι: «Η Ολομέλεια της Βουλής, αν το προτείνουν εγγράφως τριάντα (30) τουλάχιστον βουλευτές, μπορεί, με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, να αποφασίζει οποτεδήποτε την ανάκληση της απόφασής της για την άσκηση ποινικής δίωξης ή την αναστολή της δίωξης, της προδικασίας ή της κύριας διαδικασίας. Η αναστολή

60. Για τη διάκριση μεταξύ κίνησης και άσκησης της ποινικής δίωξης, βλ. *Καρρά*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο⁸, σ. 208.

61. Βλ. για την κρατούσα στο δικονομικό μας σύστημα αρχή της νομιμότητας, *Ανδρουλάκη/Ανδρουλάκη*, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης⁶, σ. 76 επ.· *Καρρά*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο⁸, σ. 56, επ., 100, 113· *Παπαδαμάκη*, Ποινική Δικονομία¹², σ. 281 επ.· *Κωνσταντινίδη*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο⁶, σ. 91 επ. Για την αρχή της σκοπιμότητας, βλ. *passim* τη μονογραφία του *Δ. Βούλγαρη*, Η αρχή της σκοπιμότητας, 2023, και ιδίως σ. 147 επ., 167 επ., για την αρχή της σκοπιμότητας στα αγγλοαμερικανικά δικονομικά συστήματα.

62. Για τα δικονομικά συστήματα, βλ. λ.χ. *Δαλακούρα*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο Γ³, σ. 59 επ.· *Κωνσταντινίδη*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο⁶, σ. 9 επ.· αναλυτικά *Βούλγαρη*, Η αρχή της σκοπιμότητας, σ. 21 επ.· *Ligeti*, The place of the Prosecutor in Common Law and Civil Law Jurisdictions, σε: Brown/Turner/Weisser, The Oxford Handbook of Criminal Process, 2019, σ. 150 επ.

63. Η διάταξη αυτή έχει εφαρμοστεί κατά την ταραγμένη πολιτική περίοδο των αρχών της δεκαετίας του 1990, προκειμένου να επέλθει καταλλαγή στα πολιτικά πάθη, με δεδομένη και την τραυματική εμπειρία του 1989. Σύμφωνα με την σχετική παράθεση του βουλευτή *Α. Λοβέρδου* κατά τη συζήτηση επί της αναθεώρησης του άρθρ. 86 το 2001: «... ια) Ο Πρωθυπουργός *Α. Παπανδρέου* παραπέμφθηκε το 1989 (υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, η δίωξη ανεστάλη με απόφαση της Βουλής την 15η Μαΐου 1992). ιβ) Ο Πρωθυπουργός *Κ. Μητσοτάκης* παραπέμφθηκε το 1994 (υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, η δίωξη ανεστάλη με απόφαση της Βουλής την 16η Ιανουαρίου 1995). Για την ίδια υπόθεση υποβλήθηκε πρόταση κατηγορίας και κατά της Υπουργού Πολιτισμού *Θ. Μπακογιάννη*, αλλά η Βουλή δεν την παρέπεμψε. ιγ) Ο Πρωθυπουργός *Κ. Μητσοτάκης* και οι Υπουργοί Οικονομικών *Ι. Παλιακοκρασάς* και Βιομηχανίας, Εμπορίου, Τεχνολογίας *Α. Ανδριανόπουλος*, παραπέμφθηκαν το 1994 για την υπόθεση της πώλησης της ΑΓΕΤ, προβληματικής εταιρείας του Δημοσίου (ο πρώτος για ηθική αυτουργία σε απιστία, για παθητική δωροδοκία και για παράβαση καθήκοντος και οι άλλοι δύο για απιστία και για παράβαση καθήκοντος, η δίωξη ανεστάλη με απόφαση της Βουλής την 16η Ιανουαρίου 1995)» [Πρακτικά Βουλής, Συνεδρίαση ΡΚ'21.02.2001, σ. 5159]. Βλ. επίσης *Σοϊλεντάκη*, Άρθρο 86, ό. π., πλαισίω. 10.

μπορεί να αρθεί με τις ίδιες διατυπώσεις». Μάλιστα, κατά το άρθ. 7 § 2 του Ν. 3126/2003, η αναστολή που αποφασίζεται από τη Βουλή καλύπτει αυτοδικαίως και τους λοιπούς συμμετόχους, ενώ η ανάκληση της δίωξης καταλαμβάνει και αυτούς, εφόσον τούτο μνημονεύεται ρητά στην απόφαση της Βουλής.⁶⁴ Όπως επισημαίνεται στη συνταγματική θεωρία, «η διαδικασία προχωρεί μόνον εφόσον το θέλει η Βουλή, πράγμα που φανερώνει την πολιτική σημασία του θεσμού».⁶⁵ Στην ποινική δικονομική θεωρία γίνεται δεκτό, όσον αφορά την αναστολή της δίωξης, της προδικασίας ή της κύριας διαδικασίας, ότι δεν πρόκειται για παραπομπή σε ρυθμισμένες στον ΚΠΔ περιπτώσεις αναστολής, αλλά ότι αυτή είναι δυνατή, ανεξάρτητα από το είδος του τελεσθέντος εγκλήματος, για λόγους που αφορούν το γενικότερο δημόσιο συμφέρον και ανάγονται στην εσωτερική ή εξωτερική πολιτική της χώρας.⁶⁶ Ιδίως για τη δυνατότητα ανάκλησης της δίωξης, σημειώνεται ότι πρόκειται για έναν «πρωτόγνωρο» στο (κατ' αρχήν εξεταστικό) δικονομικό μας σύστημα θεσμό, στο πλαίσιο του οποίου είναι δυνατή η ανάκληση της δίωξης ακόμη και για καθαρά πολιτικούς λόγους (αφού οι τυχόν νομικοί λόγοι θα μπορούσαν κάλλιστα να οδηγήσουν σε έκδοση απαλλακτικού βουλεύματος ή αθωωτικής απόφασης).⁶⁷

Αντίθετα, ιδίως στο αγγλοαμερικανικό αντιπαραθετικό δικονομικό μοντέλο, όπου η ποινική δίκη διεξάγεται κατ' αντιδικίαν με τον εισαγγελέα-κατήγορο, αυτός μπορεί σε κάθε χρονικό σημείο της δίκης να «ρίψει τις κατηγορίες» (drop the charges) και να τερματίσει τη δίκη. Ο ρόλος της Βουλής προσιδιάζει, λοιπόν, σε εκείνον του Αμερικανού εισαγγελέα, ο οποίος έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια για τη διάθεση της κατηγορίας (prosecutorial discretion), αφού στο αμερικανικό δικονομικό σύστημα «*θεωρείται απόλυτη η επικράτηση της αρχής της σκοπιμότητας (υπό την τυπική-παραδοσιακή έννοια), καθώς η κατηγορούσα αρχή έχει ιδιαίτερα ευρείες δυνατότητες ως προς τη συνέχιση ή παύση της ποινικής δίωξης καθ' όλη την διάρκεια της εξέλιξής της, ανεξαρτήτως αν στο πρόσωπο του κατηγορουμένου πληρούνται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις τιμώρησής του ή όχι*».⁶⁸ Στο σύστημα αυτό, ο Εισαγγελέας εξετάζει διαρκώς την κατηγορία καθ' όλη τη διάρκεια της δίκης (prosecutorial screening) και μπορεί ανά πάσα στιγμή μέχρι το πέρας της διαδικασίας, ακόμη και κατά την επ' ακροατηρίω διαδικασία, να αποσύρει την κατηγορία (σε κάποιες περιπτώσεις, με την έγκριση του δικαστηρίου) και να

64. Στη συνταγματική θεωρία υποστηρίζεται ότι η διάταξη αυτή είναι αντισυνταγματική (βλ. Βλαχόπουλο/Κοντιάδη, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, σ. 408).

65. Παντελής, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου⁵, σ. 404.

66. Φελουτζής, Προβλήματα αρμοδιότητας μεταξύ κοινών και ειδικών ποινικών δικαστηρίων, σ. 512· Η. Λαγκλής, Ποινική Ευθύνη Υπουργών (Δογματική, συγκριτική και ιστορική προσέγγιση), 2021, σ. 214 επ.

67. Φελουτζής, Προβλήματα αρμοδιότητας μεταξύ κοινών και ειδικών ποινικών δικαστηρίων, σ. 513· Λαγκλής, Ποινική Ευθύνη Υπουργών, σ. 216 επ.

68. Βούλγαρης, Η αρχή της σκοπιμότητας, σ. 171· Ligeti, The place of the Prosecutor in Common Law and Civil Law Jurisdictions, ό. π., σ. 154.

παύσει την ποινική δίωξη.⁶⁹ Το λειτουργικό δικονομικό προνόμιο του άρθ. 86 του Συντ. συνίσταται, εν ολίγοις, σε μια συνταγματική απόκλιση όχι μόνον από την τακτική ποινική δικαιοδοσία, αλλά και από την αρχή της νομιμότητας που διέπει την ελληνική εξεταστική δίκη υπέρ της αρχής της σκοπιμότητας, και μάλιστα σε βαθμό που απαντά μόνον στην αντιπαραθετική αγγλοαμερικανική δίκη.

Τρίτον, η προκαταρκτική εξέταση διεξάγεται, ομοίως κατ' απόκλιση από τον ΚΠΔ (άρθ. 30 επ., 43 επ.), από ειδικό όργανο, την ειδικώς προς τούτο συγκροτούμενη ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή.

Τέταρτον, μετά την κίνηση της ποινικής δίωξης, με απόφαση της Βουλής συγκροτούνται ειδικά δικαιοδοτικά όργανα από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, τα οποία αναλαμβάνουν την άσκηση της ποινικής δίωξης, την ανάκριση, την απόφαση για την παραπομπή στο ακροατήριο και, εντέλει, την εκδίκαση της κατηγορίας. Όπως αναφέρθηκε, η Βουλή διατηρεί, πάντοτε, το δικαίωμα να «ρίψει τις κατηγορίες».

Για να τεθεί, μετά ταύτα, ζήτημα υπεροχής των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ή/και του Ενωσιακού Δικαίου γενικότερα, πρέπει, κατ' αρχάς, κάποια από τις ως άνω δικονομικές ρυθμίσεις να αντίκειται στους ενωσιακούς κανόνες. Αν αναλογιστεί κανείς σε πόσα κράτη μέλη το όργανο κίνησης και άσκησης της δίωξης δεν είναι φορέας της δικαστικής λειτουργίας, όπως και το όργανο που διεξάγει την προκαταρκτική ποινική έρευνα, και σε ποια έκταση ισχύει η αρχή της σκοπιμότητας σε αρκετά από αυτά, οι ως άνω συνταγματικές δικονομικές ρυθμίσεις καθ' εαυτές δεν θέτουν κανένα ζήτημα συμβατότητας με το Ενωσιακό Δίκαιο εν γένει.

Για να γίνει καλύτερα αντιληπτό ότι, τελικά, ο προβληματισμός είναι μεν ευρύς σε επίπεδο φιλολογίας, αλλά στην πραγματικότητα αφορά μόνο μια πολύ περιορισμένη κατηγορία περιπτώσεων, χρήσιμο είναι να τεθούν τα τρία πιθανά σενάρια:

1. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαβιβάζει αμελλητί τη δικογραφία στη Βουλή, συμμορφούμενη με το άρθ. 86 § 2 Συντ. Η Βουλή αποφασίζει τη σύσταση ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης και, βάσει του πορίσματος που εκδίδεται από αυτή, αποφασίζει την κίνηση της ποινικής δίωξης. Τότε αναλαμβάνουν τα δικαστικά όργανα που συγκροτούνται από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς. Αλίμονο αν δεχτούμε ότι ο Έλληνας Εντεταλμένος Ευρωπαϊός Εισαγγελέας (που φέρει βαθμό Αντεισαγγελέα ή Εισαγγελέα Πρωτοδικών) έχει περισσότερα εχέγγυα και θα διενεργήσει πληρέστερα την ανάκριση από τον Ανακριτή Αρεοπαγίτη που προβλέ-

69. Βούλγαρης, Η αρχή της σκοπιμότητας, σ. 176 επ.

πει το άρθρ. 86 του Συντάγματος! Συνεπώς, ουδέν δικαιοπολιτικό ή δικαιοκρατικό ζήτημα τίθεται στις περιπτώσεις στις οποίες την προκαταρκτική εξέταση, και ιδίως την ανάκριση, αντί των Εντεταλμένων Ευρωπαίων Εισαγγελέων σύμφωνα με τα άρθρ. 16Α επ. Ν. 4786/2021, αναλαμβάνει η ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή και, εν συνεχεία, ο Ανακριτής Αρεοπαγίτης, αντίστοιχα.

2. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαβιβάζει αμελλητί τη δικογραφία στη Βουλή, συμμορφούμενη με το άρθρ. 86 § 2 Συντ. Η Βουλή αποφασίζει τη σύσταση ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, η τελευταία διενεργεί ανακριτικές πράξεις (ιδίως εξετάζει μάρτυρες, συγκεντρώνει έγγραφα, καλεί τον ύποπτο για παροχή εξηγήσεων) και εκδίδει αιτιολογημένο πόρισμα. Βάσει του πορίσματος αυτού, η Βουλή εν Ολομελεία αποφασίζει να μην κινήσει την ποινική δίωξη. Όπως αναφέρθηκε, τα όργανα που διενεργούν την προκαταρκτική ή προανακριτική έρευνα στα διάφορα κράτη μέλη ποικίλλουν και δεν είναι πάντοτε, ακόμη και αν φέρουν εισαγγελική ιδιότητα, δικαστικοί λειτουργοί. Ωστόσο, το ΔΕΕ έχει κρίνει (σε μείζονα σύνθεση, στην υπόθεση «Kossowski») ότι ευρωπαϊκό δεδικασμένο παράγεται «και επί αποφάσεων μιας δημόσιας αρχής που μετέχει στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης εντός της οικείας εθνικής έννομης τάξεως, όπως είναι η εισαγγελία του ..., με τις οποίες παύει αμετάκλητα η ποινική δίωξη σε ένα κράτος μέλος, έστω και αν αυτές λαμβάνονται χωρίς την παρέμβαση δικαστηρίου και δεν έχουν τη μορφή δικαστικής απόφασης»⁷⁰. Κατά την ως άνω νομολογία του ΔΕΕ,⁷¹ οι διατάξεις αρχειοθέτησης εκ μέρους εισαγγελικών αρχών παράγουν (ευρωπαϊκό) δεδικασμένο, υπό την έννοια του άρθρ. 54 της Σύμβασης για την εφαρμογή της Συνθήκης Σένγκεν και του άρθρ. 50 ΧΘΔΕΕ, και εμποδίζουν την νέα ποινική δίωξη της ίδιας πράξης, εφόσον α) έχουν ως αποτέλεσμα ότι εξαλείφεται αμετάκλητα η ποινική αξίωση της πολιτείας, «κατά τρόπον ώστε η επίμαχη απόφαση να παρέχει, εντός του συμβαλλόμενου κράτους όπου εκδόθηκε, την προστασία που απορρέει από την αρχή *ne bis in idem*»,⁷² υπό την έννοια ότι είναι απρόσβλητες με την επιφύλαξη της εκ νέου κινήσεως της ανακριτικής διαδικασίας ή της ανακλήσεως της διατάξεως, αν προκύψουν νέα στοιχεία, και β) εκδόθηκαν κατόπιν εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης με λεπτομερή ανακριτική έρευνα, η οποία περιλάμβανε ιδίως ακρόαση του παθόντος και εξέταση προτεινόμενων μαρτύρων.⁷³ Επομένως, αν συσταθεί η ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή, διενεργήσει

70. ΔΕΕ (Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως), απόφ. της 29.6.2016, υπόθεση C-486/14 [«Kossowski»], παρ. 39.

71. ΔΕΕ (Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως), απόφ. της 29.6.2016, υπόθεση C-486/14 [«Kossowski»], παρ. 34 επ.

72. ΔΕΕ (Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως), απόφ. της 29.6.2016, υπόθεση C-486/14 [«Kossowski»], παρ. 39· ΔΕΕ, απόφ. της 5.6.2014, υπόθεση C-398/12, παρ. 31 επ.

73. ΔΕΕ (Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως), απόφ. της 29.6.2016, υπόθεση C-486/14 [«Kossowski»], παρ. 42 επ.

τέτοιες ανακριτικές πράξεις και εκδώσει αιτιολογημένο πόρισμα, η απόφαση της Βουλής για την μη άσκηση δίωξης, ακόμη και αν λαμβάνεται για λόγους σκοπιμότητας, δεν δημιουργεί ζητήματα συμβατότητας με το Ενωσιακό Δίκαιο και παράγει οπωσδήποτε ευρωπαϊκό δεδικασμένο.

3. Απομένει –και, πράγματι, αυτή είναι η μόνη περίπτωση για την οποία θα μπορούσε να εγερθεί κάποιος νομικός, δικαιοκρατικός και δικαιοπολιτικός προβληματισμός, τούτη δε έχουν μάλλον έχουν υπόψη τους όσοι έχουν αρθρογραφήσει σχετικώς στον Τύπο–μόνον η εξής εκδοχή: η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαβιβάζει αμελλητί τη δικογραφία στη Βουλή, συμμορφούμενη με το άρθ. 86 § 2 Συντ. Η Βουλή δεν αποφασίζει καν τη σύσταση ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης και απορρίπτει, χωρίς αιτιολογία, την πρόταση δίωξης ως προδήλως αβάσιμη κατά το άρθ. 86 § 3 εδ. α΄ Συντ και το άρθ. 5 § 4 εδ. β΄ Ν. 3126/2003. Μια τέτοια απόφαση, όπως αναφέρθηκε, δεν γίνεται αποδεκτή ως επαρκής δικαιοδοτική κρίση για την περάτωση ποινικής έρευνας και δεν παράγει δεδικασμένο στον ενωσιακό χώρο με βάση τις προδιαγραφές που έθεσε το ΔΕΕ. Μόνο σε αυτή την περίπτωση τίθεται το ζήτημα αν η αρχή της σκοπιμότητας που διέπει το άρθ. 86 Συντ. θεμελιώνει «προνόμιο» κατά την έννοια του άρθ. 29 § 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, για το οποίο δεν προβλέπεται κάποια διαδικασία άρσης του με απόφαση της αρμόδιας εθνικής αρχής που να οδηγεί σε πραγματική έρευνα και δικαιοδοτική κρίση. Τα ίδια ισχύουν και για την περίπτωση που μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης από τη Βουλή, και ενώ έχουν επιληφθεί τα όργανα της δικαστικής εξουσίας, η Βουλή αποφασίζει, για αμιγώς πολιτικούς λόγους, κατά τα άρθ. 86 § 3 Συντ. και 6 § 5 Ν. 3126/2003 την αναστολή ή την ανάκληση της ποινικής δίωξης.

Ιδίως για τις περιπτώσεις του τρίτου σεναρίου, στις οποίες η απόφαση της Βουλής λαμβάνεται με εξωνομικά κριτήρια (πολιτικής) σκοπιμότητας, στο πλαίσιο της συνταγματικής απόκλισης από τη θεμελιώδη δικονομική αρχή της νομιμότητας που κρατεί, κατ' αρχήν, στο εξεταστικό ή μικτό ηπειρωτικό δικονομικό σύστημα, η απάντηση βρίσκεται και εδώ στον ίδιο τον Κανονισμό. Και πάλι, δεν τίθεται ζήτημα υπεροχής, αλλά εφαρμογής του Ενωσιακού Δικαίου. Από τις πράξεις που ακολουθούν «την περάτωση της έρευνας», η περίπτωση του άρθ. 34 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, δηλαδή της παραπομπής στις εθνικές αρχές λόγω αναρμοδιότητας, όπως αναφέρθηκε, δεν υπάγεται καν στον δικαστικό έλεγχο από τις εθνικές αρχές που προβλέπει το άρθ. 42 § 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939.⁷⁴ Έχει ήδη επισημανθεί στην ελληνική θεωρία

74. Έχει ως εξής: «Οι διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων υπόκεινται σε έλεγχο από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που ορίζει το εθνικό δίκαιο. Το ίδιο ισχύει όταν η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παραλείπει να εκδώσει διαδικαστικές

ότι «δεν φαίνεται να πληροί τα εννοιολογικά κριτήρια της παρ. 1 η απόφαση για τη διαβίβαση της υπόθεσης στις εθνικές αρχές (κατ' άρθρο 34). Εν προκειμένω, οι αρμόδιες εθνικές αρχές είναι ελεύθερες να αποφασίσουν για τη συνέχιση ή μη της σχετικής ποινικής διαδικασίας ή ακόμη και να επιληφθούν της σχετικής υπόθεσης (και) άλλα κράτη που έχουν ποινική δικαιοδοσία».⁷⁵ Επομένως, ακόμη και όταν η Βουλή αποφασίζει κατά το αγγλοαμερικανικό δικονομικό μοντέλο, προτάσσοντας τη σκοπιμότητα (και δη την πολιτική!) αντί της νομιμότητας που επιτάσσει το ηπειρωτικό δικονομικό μοντέλο, πράττει τούτο σύμφωνα με το Σύνταγμα και χωρίς να δημιουργείται οποιαδήποτε ένταση με τους κανόνες του Ενωσιακού Δικαίου, αφού μετά την παραπομπή της υπόθεσης κατά το άρθ. 34 του Κανονισμού δεν υφίσταται δέσμευση από το Ενωσιακό Δίκαιο όσον αφορά τον χειρισμό της. Το τελευταίο επιλέγει μεν την υπεροχή ως κατ' αρχήν μηχανισμό διαχείρισης του νομικού πλουραλισμού, αλλά, ταυτόχρονα, αυτοπεριορίζεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, αποκλίνοντας ρητώς από αυτή διά της επιλογής της πρόληψης των συγκρούσεων με μετακανόνες παραπομπής στα εθνικά δίκαια.

Το άρθ. 86 του Συντάγματος προβλέπει, με βάση όσα προηγήθηκαν, ένα λειτουργικό δικονομικό προνόμιο για πράξεις υπουργών (*rationae personae*) τελεσθείσες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (*rationae materiae*). Όταν πρόκειται για πράξεις που, κατ' αρχήν και αφηρημένα, υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, το λειτουργικό αυτό δικονομικό προνόμιο κωλύει την περαιτέρω έρευνα από αυτή και η υπόθεση παραπέμπεται στη Βουλή, όπως ορίζει το εθνικό δίκαιο κατ' εφαρμογήν (των μετακανόνων) του Ενωσιακού Δικαίου (άρθ. 29 § 1 Κανονισμού [ΕΕ] 2017/1939). Πριν την τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος, το άρθ. 86 προέβλεπε και ένα προνόμιο εξαίρεσης από την εφαρμογή του ουσιαστικού ποινικού δικαίου (αποσβεστική προθεσμία),⁷⁶ το οποίο εξακολουθεί να καταλαμβάνει πράξεις τελεσθείσες κατά τη διάρκεια της ισχύος του, εφαρμοζομένων σχετικώς όσων απεφάνθη *ad hoc* το ΔΕΕ στην «TARICCO II».

Εν κατακλείδι, η απόφαση του Μόνιμου Τμήματος μπορεί να αξιολογηθεί ως ορθή και νομικώς ακριβόλογη, ακόμη και στην αναφορά της σε ανάλογη και όχι ευθεία εφαρμογή του άρθ. 34 του Κανονισμού, καθώς στην περίπτωση που μας απασχολεί, όταν δηλαδή ενεργοποιείται το δικονομικό προνόμιο του άρθ. 86, παύει η δικαιοδοσία της, ώστε η ρύθμιση του άρθ. 34 του Κανονισμού πρέπει να εφαρμοστεί αναλόγως για την ταυτότητα του νομικού λόγου, με επιχείρημα εκ του ελάσσονος (αρμοδιότητα = κατανεμημένη καθ' ύλην, κατά τόπο, κατά λει-

πράξεις που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων και τις οποίες έχει νομική υποχρέωση να εκδώσει δυνάμει του παρόντος κανονισμού».

75. Τσόλκα, ΠοινΧρ 2022, 33.

76. Για το ζήτημα της κατάργησής της «αποσβεστικής προθεσμίας» από το Ν. 3126/2003 περί ευθύνης υπουργών και τον ακριβή χρόνο αυτής, βλ. τις σκέψεις του γράφοντος, ό. π., υποσ. 57.

τουργία δικαιοδοσία) στο μείζον (δικαιοδοσία).⁷⁷ Η δογματική προσέγγιση της προβληματικής οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εν προκειμένω δεν τίθεται ζήτημα υπεροχής του Ενωσιακού Δικαίου λόγω σύγκρουσής του με το άρθ. 86 Συντ., αλλά (απλώς και μόνον) ορθής ερμηνείας και εφαρμογής του.

V. Δύο επιμύθια

1. Η αναθεώρηση του άρθρου 86 του Συντάγματος δεν αίρει το κώλυμα για τη δικαιοδοσία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

Από όσα προηγήθηκαν προκύπτει ότι η προσφάτως εξαγγελλθείσα συνταγματική αναθεώρηση, με «αιχμή του δόρατος» την τροποποίηση του άρθ. 86 του Συντ., δεν πρόκειται να μεταβάλει σε τίποτε τα δεδομένα της προβληματικής που εξετάσθηκε, αφού η ειδική ποινική δικαιοδοσία, και επομένως το λειτουργικό προνόμιο κατά την έννοια του άρθ. 29 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, δεν προτείνεται να καταργηθεί, αλλά να διατηρηθεί υπό διαφορετική μορφή – πιθανότατα με απεμπλοκή της Βουλής από την άσκηση αυτής της αμιγώς δικαστικής λειτουργίας και αντικατάστασή της από όργανο της δικαστικής εξουσίας. Αυτό το οποίο χρήζει, στην πραγματικότητα, μεταρρυθμίσεως δεν είναι, εντέλει, το Σύνταγμά μας, αλλά το Ενωσιακό Δίκαιο, και δη προς την κατεύθυνση του πλήρους εννοιολογικού απογαλακτισμού του από το διεθνές δίκαιο, από το οποίο κατάγεται, και της επιτάχυνσης της πορείας της Ένωσης προς την πλήρη ομοσπονδοποίηση των κρατών μελών και του ευρωπαϊκού δικαίου, αντίστοιχα. Μόνο σε ένα ομοσπονδιακό κράτος δεν έχουν θέση μετακανόνες ή μηχανισμοί διαχείρισης συγκρούσεων κανόνων, όπως εκείνος του άρθ. 29 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, οι οποίοι παραπέμπουν στα επιμέρους εθνικά δίκαια εις βάρος της ομοιόμορφης και ισότιμης εφαρμογής του Ενωσιακού Δικαίου.

2. Η υπόθεση *Friedrich - Edathy*

Η ΟλΣτΕ 1918/2025 φαίνεται ότι «άνοιξε την όρεξη» για την αμφισβήτηση παραδοσιακών αρχών του Ποινικού Δικαίου (όπως των *nullum crimen nulla poena sine lege*, *nulla poena sine culpa* και *nulla poena sine processu*), με όχημα (ή πρόσχημα) την αρχή της υπεροχής του Ενωσιακού Δικαίου. Της επικλήσεως της αρχής της υπεροχής υπολανθάνει ίσως η αντίληψη ότι οι αρχές αυτές είναι παρωχημένα νομικά απολιθώματα μιας άλλης εποχής και ότι το παραδοσιακό φιλελεύθερο Ποινικό Δίκαιο, με τον άκαμπτο χαρακτήρα του σε

77. Για τη δικαιοδοσία και την αρμοδιότητα ως καθ' ύλη, κατά τόπο και κατά λειτουργία κατανομή της δικαιοδοσίας, βλ. λ.χ. τον *γράφοντα*, Άρθρο 96, εις: Βλαχόπουλος/Κοντιάδης/Τασόπουλος (επιμ.), Σύνταγμα – Ερμηνεία κατ' άρθρο, ηλεκτρονική έκδοση, 5/2023 (<https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/arthro-96/>), πλαγιάρ. 27 επ.

τέτοια θέματα αρχών, στέκεται εμπόδιο στην πραγμάτωση μιας αορίστως επικαλούμενης και μη ειδικότερα προσδιοριζόμενης ιδέας περί Δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτής της συλλογιστικής, το άρθ. 86 του Συντάγματος μάλλον εκλαμβάνεται ως «αχίλλειος πτέρνα» που, αν πληγεί λόγω της λαϊκής δυσθυμίας περί τη συγκεκριμένη συνταγματική ρύθμιση, θα επέλθει και κάποια ρωγμή στις ως άνω παραδοσιακές αρχές. Ας μη λησμονούμε, όμως, ότι το άρθ. 86 υπάρχει επειδή δεν είμαστε θεσμικά άξιοι και ώριμοι για κάτι άλλο, και θα υπάρχει για όσο χρόνο και σε όση έκταση δεν είμαστε θεσμικά άξιοι και ώριμοι για κάτι άλλο.⁷⁸ Το άρθ. 86 θεσπίστηκε για να υπηρετήσει –εκτός από τον αυτονόητο σκοπό της προστασίας της πρώην πλειοψηφίας και νυν μειοψηφίας από τις ρεβανσιστικές διαθέσεις της εκάστοτε πλειοψηφίας– και την ανάγκη προστασίας των πολιτικών προσώπων αφενός από ένα «αδηφάγο, ισοπεδωτικό, άδικο» επικοινωνιακό σύστημα «που δε σέβεται τους κανόνες του κράτους δικαίου» και θυσιάζει στοιχειώδη ατομικά δικαιώματα στον «βωμό επικοινωνιακών αναγκών και σκοπιμοτήτων», και αφετέρου από τη «δικαστική δημαγωγία και αυθαιρεσία».⁷⁹ Εξάλλου, όπως προκύπτει από τα λεγόμενα του Γενικού Εισηγητή της πλειοψηφίας (Ε. Βενιζέλου) στην Επιτροπή Αναθεώρησης (στη συνεδρίαση της 21.9.2000), σκοπός της αναθεώρησης του άρθ. 86 Συντ. το 2001 ήταν, με νωπό ακόμη το τραύμα του 1989, η ανακοπή της πορείας «προς την πλήρη ποινικοποίηση και εισαγγελοποίηση της πολιτικής ζωής της χώρας» και η αποτροπή της έκθεσης των πολιτικών στην «τεράστια διακριτική ευχέρεια των εισαγγελικών αρχών».⁸⁰ Έχουμε, άραγε, σήμερα, 25 έτη μετά, διαφύγει οριστικά αυτόν τον κίνδυνο ή μήπως τούτος ουδέποτε συνέτρεξε; Μόνον τότε η συζήτηση για αναθεώρηση του άρθ. 86 έχει νόημα.

Η υπόθεση *Friedrich-Edathy*, που απασχόλησε τη γερμανική επικαιρότητα πριν μια δεκαετία, είναι λίαν διδακτική ενόψει της αναθεωρήσεως του άρθ. 86 Συντ.⁸¹ Υπενθυμίζεται ότι στη Γερμανία δεν υφίσταται ειδική ποινική δικαιοδοσία για αξιόποινες πράξεις υπουργών τελεσθείσες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, αλλά αυτές υπάγονται στην τακτική

78. Βλ. χαρακτηριστικά το «Κύριο Άρθρο» της Καθημερινής της 4.2.2026: «Αν σε κάτι συμφωνούν όλες οι πολιτικές δυνάμεις, είναι ότι η Βουλή έχει αποτύχει στον ρόλο του ανακριτή και του εισαγγελέα που της απονέμει το ισχύον Σύνταγμα για τα αδικήματα των υπουργών. Πρέπει να εμπιστευτούμε το έργο αυτό εκεί όπου φυσικά ανήκει: στη Δικαιοσύνη. Ο συνταγματικός νομοθέτης καλείται, όμως, να θεσπίσει και τα κατάλληλα φίλτρα εντός της Δικαιοσύνης, ώστε να μην οδηγηθούμε στο άλλο άκρο – στην ανεξέλεγκτη ποινικοποίηση της πολιτικής».

79. Έτσι ο Γενικός Εισηγητής της πλειοψηφίας (Ε. Βενιζέλος) στην αναθεώρηση του 2001, Πρακτικά Βουλής PK', 21.2.2001 (πρωί), σ. 5137.

80. Βλ. Αλιβιζάτο, Η συνταγματική αναθεώρηση του 2001-Προτάσεις για μια θεσμική αποτίμηση, ΤοΣ 2001, 962 κ.επ. (υποσημ. 32), 965.

81. Βλ. αναλυτικά, για το ιστορικό και τη δικαστική εξέλιξη των διαφόρων πτυχών της υπόθεσης, το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Βουλής, το οποίο είναι αναρτημένο στον ιστότοπό της (<https://dserver.bundestag.de/btd/18/067/1806700.pdf>), ιδίως σ. 39 επ., 44 επ.

ποινική δικαιοδοσία.⁸² Το άρθ. 46 του γερμανικού Συντάγματος περιλαμβάνει, ωστόσο, όμοια ρύθμιση με την ελληνική σχετικά με τη χορήγηση άδειας της Βουλής για την ποινική δίωξη βουλευτών όσον αφορά πράξεις που δεν σχετίζονται με τα καθήκοντά τους (βουλευτική ασυλία).

Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών για τη συγκρότηση κυβερνητικού συνασπισμού τον Οκτώβριο του 2013, ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Εσωτερικών *Hans-Peter Friedrich*, προερχόμενος από το βαυαρικό κόμμα των Χριστιανοκοινωνιστών (CSU), πληροφορήθηκε από την Ομοσπονδιακή Εγκληματική Υπηρεσία (BKA), της οποίας προϊστάτο, ότι στο πλαίσιο εκτεταμένης έρευνας που διεξήγαν οι καναδικές αρχές κατά ομάδων διακίνησης υλικού παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο διαβιβάστηκαν στις γερμανικές αρχές στοιχεία Γερμανών πολιτών που είχαν προμηθευτεί τέτοιο περιεχόμενο, μεταξύ των οποίων βρισκόταν και το όνομα του βουλευτή των Σοσιαλδημοκρατών (SPD) *Sebastian Edathy*. Ο *Friedrich* έσπευσε τότε να ενημερώσει τον *Siegmar Gabriel*, επικεφαλής του SPD που συμμετείχε στις συνομιλίες για τον κυβερνητικό συνασπισμό, για τον βουλευτή και στέλεχος του κόμματός του, φοβούμενος πιθανόν την επίδραση που θα είχε η αποκάλυψη μιας τέτοιας υπόθεσης στις συζητήσεις για τον σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας. Ο *Gabriel* με τη σειρά του ενημέρωσε και άλλα επιφανή στελέχη του κόμματός του. Τέθηκε τότε ζήτημα ποινικώς κολάσιμης παραβίασης υπηρεσιακού απορρήτου εκ μέρους του *Friedrich* κατά την § 353b του γερμανικού ΠΚ.⁸³ Ωστόσο, το αδίκημα αυτό διώκεται μόνο με άδεια της αρχής, και συγκεκριμένα της αρμόδιας ανώτατης Ομοσπονδιακής Αρχής, δηλαδή του Ομοσπονδιακού Υπουργού Εσωτερικών. Με άλλα λόγια, ο *Friedrich* έπρεπε να δώσει άδεια προκειμένου να διωχτεί ποινικά... ο ίδιος. Όταν η Εισαγγελία του Βερολίνου αποφάσισε να διενεργήσει ανακριτική διαδικασία (Ermittlungsverfahren), ο *Friedrich* παραιτήθηκε από το αξίωμά του και η άδεια ζητήθηκε από την Εισαγγελία και χορηγήθηκε από τον διάδοχό του, *Thomas de Maizière*, με την επισημείωση ότι η χορήγηση της άδειας δεν συνδέεται με καμία νομική αξιολόγηση της πράξης που αποδιδόταν στον *Friedrich*, πολλώ δε μάλλον διότι ο *Friedrich* δεν κοινολόγησε την υπόθεση σε τρίτους, παρά μόνον ενημέρωσε εμπιστευτικά τον επικεφαλής του εν δυνάμει κυβερνητικού εταίρου, «προκειμένου να προστατεύσει την ικανότητα λειτουργίας και δράσης της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, καθώς και την υπόληψη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στο εσωτερικό και το εξωτερικό».

82. Σοϊλεντάκης, Άρθρο 86, ό. π., πλαγιάρ. 53· Μποτόπουλος, Άρθρο 86, ό. π., πλαγιάρ. 9.

83. Για το νομικό ζήτημα που ηγήθη, βλ. *Rogall*, Geheimnisverrat durch Bundesminister?, σε: Hefendehl/Hörnle/Greco, Festschrift für Bernd Schünemann zum 70. Geburtstag am 1. November 2014, σ. 661 επ., ο οποίος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πράξη του *Friedrich* δεν στοιχειοθετούσε το συγκεκριμένο αδίκημα.

Για την ιστορία: ο *Edathy* παραιτήθηκε από βουλευτής πριν ξεκινήσει η ποινική διαδικασία εις βάρος του (ώστε δεν τέθηκε ζήτημα άρσης ασυλίας). Κατόπιν της «ειλικρινούς ομολογίας» του *Edathy*, η γερμανική Εισαγγελία, ενώ είχε ήδη αρχίσει η κύρια διαδικασία στο ακροατήριο, αποφάσισε, με τη σύμφωνη γνώμη του δικαστηρίου, να απόσχει από την περαιτέρω άσκηση της ποινικής δίωξης, υπό τον όρο της καταβολής ποσού 5.000 € υπέρ κοινωφελούς σωματείου (πρβλ. άρθ. 48, 49 ΚΠΔ).⁸⁴ Ομοίως για τον *Friedrich*, η Εισαγγελία του Βερολίνου απείχε από την άσκηση της ποινικής δίωξης, με τη σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου δικαστηρίου εν συμβουλία, κατά την § 153 του γερμανικού ΚΠΔ, επειδή η ενοχή του υπήρξε ελάχιστη και δεν έδρασε με ιδιοτελή κίνητρα, ώστε δεν συνέτρεχε δημόσιο συμφέρον για την ποινική του δίωξη.⁸⁵ Το δικαστήριο συνεκτίμησε ότι παραδέχθηκε και δημοσίως την πράξη του και ότι άμεσα παραιτήθηκε από το υπουργικό του αξίωμα.

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι και όπου ο συνταγματικός νομοθέτης δεν υπάγει την ποινική ευθύνη των υπουργών σε ειδική ποινική δικαιοδοσία, αλλά παραδοσιακά οι πράξεις τους κρίνονται από την τακτική ποινική δικαιοδοσία, η εφαρμογή της αρχής της σκοπιμότητας σε υποθέσεις με πολιτική χροιά δεν αποκλείεται άνευ ετέρου λόγω της συγκεκριμένης συνταγματικής επιλογής. Με αφορμή την ποινική διεκπεραίωση της ως άνω υπόθεσης, μπορεί δε να τεθεί ο εξής προβληματισμός παρ' ημίν: εν όψει της αναθεώρησης του άρθ. 86 του Συντάγματος, πρέπει να αναλογιστούν όλοι οι «ενδιαφερόμενοι» (stakeholders), δηλαδή η Βουλή (νομοθετική εξουσία), η Κυβέρνηση (εκτελεστική εξουσία), η Δικαιοσύνη (δικαστική εξουσία), αλλά και το κοινωνικό σύνολο (ο Λαός), πόσο έτοιμοι και πολιτικά και θεσμικά ώριμοι είναι για την κατάργηση, εντελώς, της ειδικής ποινικής δικαιοδοσίας του άρθ. 86 του Συντάγματος. Πόσο πρόθυμοι είναι οι υπουργοί μας να παραδέχονται άμεσα τις πράξεις τους και να παραιτούνται του υπουργικού αξιώματος και της προστασίας τους λόγω αυτού; Πόσο πρόθυμοι είναι να συνεργαστούν άμεσα με τη Δικαιοσύνη, όταν αυτή αιτείται την άδεια να διερευνήσει πράξεις πολιτικών προσώπων; Ποια θα ήταν η υποδοχή τυχόν απόφασης για αποχή από την ποινική δίωξη σε μια ίδια περίπτωση στην Ελλάδα από την αντιπολίτευση και το κοινωνικό σύνολο; Υπάρχει περίπτωση Έλληνας Εισαγγελέας ή ελληνικό Δικαστήριο να εφαρμόσει μηχανισμούς περάτωσης της ποινικής διαδικασίας που στηρίζονται στην αρχή της σκοπιμότητας σε τέτοιες πολιτικά φορτισμένες υποθέσεις, ή μήπως θα τις παραπέμψει, ως συνήθως, άκριτα στο ακροατήριο υπό τον φόβο δημοσίων επικρίσεων;

Πριν αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα και τον νόμο περί ευθύνης υπουργών προς την κατεύθυνση της κατάργησης της ειδικής ποινικής δικαιοδοσίας του άρθ. 86, ώστε οι υπουργοί να δικάζονται στην τακτική ποινική δικαιοδοσία, όπως είναι το δικαιοπολιτικώς ορθό, πρέπει

84. Βλ. το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Βουλής, ό. π., σ. 43.

85. Βλ. το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Βουλής, ό. π., σ. 45 επ.

πρώτα όλοι οι ανωτέρω «ενδιαφερόμενοι» να αλλάξουν νοοτροπία (κάτι που δυστυχώς δεν διαφαίνεται ότι μπορεί να συμβεί). Ο υπουργός θα παραιτείται ακόμη και αν έχει, ηθικά, δίκιο (όπως είχε ο *Friedrich*). Η κυβέρνηση και η Βουλή θα συνεργάζονται άμεσα με τη δικαιοσύνη και δεν θα δημιουργούν προσκόμματα. Ο εισαγγελέας θα ερευνά και θα ασκεί δίωξη, ή θα απέχει από την άσκησή της, ή θα αρχειοθετεί ακόμη και σε τέτοιες υποθέσεις με «ειδικό πολιτικό βάρος». Το δικαστήριο θα δικάζει και, τέλος, η ποινική δογματική (και όχι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) θα είναι η απάντηση στο ερώτημα: *quis custodiet ipsos custodientes*. Άλλως, η ειδική ποινική δικαιοδοσία του άρθ. 86 Συντ., ως θεσμική εγγύηση,⁸⁶ είναι η μόνη λύση για τη χώρα μας, ελλείψει άλλης καλύτερης.

86. Βλ. Μποτόπουλο, Άρθρο 86, ό. π., πλαγιάρ. 13.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

-I.757/2025

-16 June 2025, Luxembourg

DECISION OF THE PERMANENT CHAMBER TO REFER THE CASE TO THE NATIONAL AUTHORITIES

Article 34(1) of the EPPO Regulation

Article 57 of the Internal Rules of Procedure

The Permanent Chamber 10, composed of Yves VAN DEN BERGE, Chair of the Chamber, Anne PANTAZI LAMPROU and Martin BRESMAN, permanent members, Nikolaos PASCHALIS, supervising European Prosecutor,

Having regard to Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 (“the EPPO Regulation”), in particular Article 34(1) thereof, and the Internal Rules of Procedure adopted by the College of the EPPO on 12 October 2020 (“IRP”) and subsequent amendments, in particular Article 57 thereof,

Having regard to the proposal of Evgenia KYVELOU and Eleni SISKOU, the handling European Delegated Prosecutors, submitted on 13 June 2024, to refer the case I.757/2025 to the national authorities,

Having considered that, during the investigation, evidence has arisen that two former members of the Greek Government were involved in the commission of criminal offences during the performance of their duties,

Having notably considered the provisions of Article 86 of the Greek Constitution and the implementing law No. 3126/2003,

The PC notes that the mentioned legislation introduces a special procedure for the members of the Greek Cabinet regarding the criminal offences committed during the exercise of their duties.

More specifically, according to Art. 86 (2) of the Greek Constitution, if during another investigation, evidence should arise which relates to offences committed by Ministers during the exercise of their duties, it should be promptly forwarded to the Parliament. The prosecution, Investigation, preliminary investigation or preliminary examination against such public officials shall not be permitted without a prior resolution of Parliament in accordance with paragraph 3.

Article 86 (3) of the Greek Constitution provides that a motion for prosecution is submitted by at least thirty Members of Parliament. The Parliament, by resolution adopted by an absolute majority of the total number of its Members, sets up a special parliamentary committee to conduct a preliminary examination; otherwise the motion is rejected as manifestly unfounded. The findings of the committee of the preceding section are introduced to the Plenum of Parliament, which decides whether prosecution shall commence or not. The relevant resolution is adopted by an absolute majority of the total number of Members of Parliament. The Parliament may at any time revoke its resolution or suspend the prosecution, preliminary proceedings or main proceedings, in accordance with the procedure and majority provided in the first section of this paragraph.

For all these reasons, the PC concludes that the special procedure established by the Greek Constitution affects in practical terms also the ability of the EPPO to investigate and prosecute offences falling under its material competence which are committed by the members of the Greek Cabinet of Ministers.

In such a situation, the PC decides to apply by analogy Article 34 (1) of the EPPO Regulation and to refer the case to the Greek Parliament, the national authority which has the power to investigate and prosecute the suspects from the present case.

For these reasons,

The PC,

GIVES THE FOLLOWING

DECIDES to refer the case I.757/2024 to the competent national authorities.

After adoption, this decision shall be implemented by the EDP in accordance with the requirements of the national law who shall perform the necessary notifications in accordance with Article 34(8) of the EPPO Regulation.

I certify that the EPPO produced the decision in the national language of the proceedings as original version of the document.

PC 10 Chair,

Yves VAN DEN BERGE